

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

**Dopady světové hospodářské krize 2008
na socio-ekonomický rozvoj Moravskoslezského kraje
a kraje Vysočina**

Bohdan Hírak

© 2022 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Bc. Bohdan Hírak

Ekonomika a management

Provoz a ekonomika

Název práce

Dopady světové hospodářské krize 2008 na socio-ekonomický rozvoj Moravskoslezského kraje a kraje Vysočina

Název anglicky

Impacts of the world economic crisis in 2008 on the socio-economic development of the Moravskoslezský Region and the Vysočina Region

---

Cíle práce

Cílem práce je porovnání socio-ekonomických podmínek ve vybraných krajích ČR (kraj Vysočina, Moravskoslezský kraj), mezi nimiž existuje významný rozdíl v podílu městského obyvatelstva. Cílem je otestovat hypotézu, zda vliv ekonomické krize souvisí se stupněm urbanizace regionu.

Metodika

K dosažení vytýčeného cíle bude zpracována rešerše odborné literatury. Zkoumány budou dopady poslední světové hospodářské krize na ekonomický, sociální a kulturní rozvoj zmíněných krajů. Práce bude založena na sběru sekundárních dat dostupných z ČSÚ (Český statistický úřad) z předkrizového, krizového a pokrizového období. Dojde ke srovnání ukazatelů socio-ekonomického rozvoje a ke zjištění rozdílů mezi regiony, a zda se regiony po krizi ve sledovaných ukazatelích vrátily na původní hodnoty z předkrizového období. Zpracování a analýza dat se bude opírat o matematicko-statistické metody.

Doporučený rozsah práce

40 – 50 stran

Klíčová slova

Hospodářská krize, socio-ekonomický rozvoj, urbanizace, suburbanizace, region, Moravskoslezský kraj, kraj Vysočina, regionální rozvoj, hospodářský cyklus, demografické faktory, regionální politika.

Doporučené zdroje informací

BLAŽEK, J. – UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje : nástin, kritika, klasifikace*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0384-5.

ČADIL, J. *Regionální ekonomie : teorie a aplikace*. V Praze: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-191-8.

FOSTER, J.B. – MAGDOFF, F. *Velká finanční krize : příčiny a následky*. Všeň: Grimmus, 2009. ISBN 978-80-902831-1-4.

Jak se vyrábí sociologická znalost. DISMAN, M. – ŠMÍDOVÁ, O. – ORT, J..

KLVAČOVÁ, Eva. *Světová ekonomická krize: příčiny, projevy, perspektivy*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Professional Publishing, 2009. Expert (Grada). ISBN 978-807-4310-126

MAJEROVÁ, V. – KOSTELECKÝ, T. – SÝKORA, L. *Sociální kapitál a rozvoj regionu : příklad Kraje Vysočina*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4093-5.

SYNKOVÁ, Lenka. DOKUMENTY REGIONÁLNÍHO ROZVOJE KRAJŮ. URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ. 2009, XII(1-2), 14-15.

WOKOUN, R. *Regionální rozvoj : východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Jiří Sálus

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 12. 2. 2021

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 15. 2. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 08. 04. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Dopady světové hospodářské krize 2008 na socio-ekonomický rozvoj Moravskoslezského kraje a kraje Vysočina" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.11.2021

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Jiřímu Sálusovi za cenné rady, věcné připomínek a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

Dopady světové hospodářské krize 2008 na socio-ekonomický rozvoj Moravskoslezského kraje a kraje Vysočina

Abstrakt

Tématem této práce je zkoumání dopadů světové hospodářské krize 2008 na socio-ekonomický rozvoj Moravskoslezského kraje a kraje Vysočina. Cílem práce je otestovat hypotézu, zda vliv ekonomické krize souvisí se stupněm urbanizace regionu. Teoretická část se zabývá definováním základních pojmů, které jsou nezbytné pro zpracování problému v analytické části. Dále se zde také popisují metody rozvoje regionu. Praktická část je založena na sběru sekundárních dat z předkrizového, krizového a pokrizového období. V jednotlivých podkapitolách dochází ke srovnání ukazatelů socio-ekonomického rozvoje a ke zjištění rozdílů mezi regiony. Kromě toho se analyzuje, zda se regiony po krizi ve sledovaných ukazatelích vrátily na původní hodnoty. Na základě provedených analýz se zjišťuje, zda zmíněná hypotéza se potvrzuje či nikoliv.

Klíčová slova: hospodářská krize, socio-ekonomický rozvoj, urbanizace, suburbanizace, region, Moravskoslezský kraj, kraj Vysočina, regionální rozvoj, hospodářský cyklus, demografické faktory, regionální politika.

Impacts of the world economic crisis in 2008 on the socio-economic development of the Moravskoslezský Region and the Vysočina Region

Abstract

The topic of this work is to examine the effects of the global economic crisis in 2008 on the socio-economic development of the Moravskoslezský Region and the Vysočina Region. The aim of this work is to test the hypothesis of whether the impact of the economic crisis is related to the degree of urbanization of the region. The theoretical part deals with the definition of basic concepts necessary for the processing of the problem and a description of the methods of development of the region. Furthermore, the methods of development of the region are also described here. The practical part was based on the collection of secondary data from the pre-crisis, crisis and post-crisis period. In the individual subchapters, the indicators of socio-economic development are compared and the differences between the regions are identified. In addition, it is analyzed whether the regions have returned to their original values in the monitored indicators after the crisis. Based on the performed analyzes, it is determined whether the mentioned hypothesis is confirmed or not.

Keywords: economic crisis, socio-economic development, urbanization, suburbanization, region, Moravskoslezský Region, Vysočina Region, regional development, economic cycle, demographic factors, regional politics

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíl práce a metodika	12
2.1	Cíl.....	12
2.2	Metodika	12
3	Teoretická východiska	13
3.1	Hospodářská krize 2008, její průběh v České republice a ekonomický dopad ...	13
3.1.1	Ekonomická krize	13
3.1.2	Ekonomická krize z roku 2008	15
3.1.3	Průběh a dopady ekonomické krize z roku 2008 v České republice	17
3.2	Pojem urbanizace a regionální rozvoj.....	19
3.2.1	Pojem urbanizace.....	19
3.3	Měření úrovně urbanizace	20
3.3.1	Region	22
3.3.2	Členění regionů v teritoriální organizaci státu.....	23
3.3.3	Regionální rozvoj.....	25
3.4	Podmínky pro rozvoj regionu a urbanizaci v regionu.....	26
3.4.1	Podmínky pro kulturní rozvoj regionu.....	26
3.4.2	Podmínky pro ekonomický rozvoj regionu.....	27
3.4.3	Sociální rozvoj a jeho nástroje.....	28
3.4.4	Environmentální rozvoj	29
4	Dopady světové hospodářské krize 2008 na socio-ekonomický rozvoj a urbanizaci ve vybraných regionech	31
4.1	Představení vybraných krajů z ekonomického a kulturního hlediska.....	31
4.1.1	Kraj Vysočina.....	31
4.1.2	Moravskoslezský kraj.....	36
4.2	Analýza stupně urbanizace vybraných regionů před a po světové hospodářské krize	40
4.2.1	Urbanizace v České republice.....	40
4.2.2	Stupeň urbanizace v Moravskoslezském kraji	42
4.2.3	Stupeň urbanizace v kraji Vysočina	44
4.2.4	Srovnání vývoje urbanizace ve sledovaných oblastech.....	46

4.3	Rozvoj regionů před a po světové hospodářské krizi – rozbor vybraných ukazatelů	48
4.3.1	Podmínky pro sociální rozvoj	48
4.3.2	Podmínky pro ekonomický rozvoj	54
4.3.3	Podmínky pro kulturní rozvoj	58
5	Výsledky a diskuse.....	60
6	Závěr.....	62
7	Seznam použitých zdrojů.....	63

Seznam grafů

Graf 1:	Absolutní výše urbanizace v České republice (2006-2020	41
Graf 2:	Roční procentní změny urbanizace v České republice (2006-2020).....	42
Graf 3:	Urbanizace v Moravskoslezském kraji (v procentech; 2006-2020).....	43
Graf 4:	Roční procentní změna urbanizace v Moravskoslezském kraji (2006-2020)	44
Graf 5:	Urbanizace v kraji Vysočina (v procentech; 2006-2020).....	45
Graf 6:	Roční procentuální změny urbanizace v kraji Vysočina (2006-2020).....	46
Graf 7:	Porovnání vývoje urbanizace mezi ČR a zvolenými kraji (v procentech; 2006-2020)	47
Graf 8:	Porovnání roční procentní změny urbanizace mezi ČR a zvolenými kraji (2006-2020).....	47
Graf 9:	Nezaměstnanost v Moravskoslezském kraji (v procentech; 2006-2020).....	49
Graf 10:	Nezaměstnanost v kraji Vysočina (v procentech; 2006-2020).....	50
Graf 11:	Míra nezaměstnanosti v ČR a vybraných krajích (v procentech; 2006-2020).....	51
Graf 12:	Roční změna obyvatelstva Moravskoslezského kraje (v procentech; 2006-2020).....	52
Graf 13:	Roční změna obyvatelstva kraje Vysočina (v procentech; 2006-2020).....	53
Graf 14:	Roční změna obyvatelstva České republiky a vybraných krajů (v procentech; 2006-2020).....	54
Graf 15:	Vývoj průměrné mzdy a jejích reálných přírůstků v Moravskoslezském kraji (2006-2020).....	56
Graf 16:	Vývoj průměrné mzdy a jejích reálných přírůstků v kraji Vysočina (2006-2020).....	57
Graf 17:	Vývoj průměrné mzdy a jejích reálných přírůstků, porovnání ČR a obou krajů (2006-2020)	58

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet ekonomických subjektů v kraji Vysočina v období 2007-2020	33
Tabulka 2: Průměrný počet zaměstnanců a průměrná měsíční mzda v kraji Vysočina v období 2007-2020	34
Tabulka 3: Obecná míra nezaměstnanosti a počet uchazečů o zaměstnání v kraji Vysočina v období 2007-2020	35
Tabulka 4: Počet ekonomických subjektů v Moravskoslezském kraji v období 2007-2020	38
Tabulka 5: Průměrný počet zaměstnanců a průměrná měsíční mzda v Moravskoslezském kraji v období 2007-2020	39
Tabulka 6: Obecná míra nezaměstnanosti a počet uchazečů o zaměstnání v Moravskoslezském kraji v období 2007-2020	40

1 Úvod

Ekonomická krize z konce první dekády nového tisíciletí se nejen odrazila na čistě zkoumaných a definovaných ekonomických ukazatelích, ale měla i celospolečenský přesah. Kvůli obavám o stabilitu finančních domů s velkou působností, krize důvěry s sebou přinesla i globální ekonomickou krizi. Jejými důsledky se staly celosvětové finanční a ekonomické problémy, které se dotkly mj. i Českou republiku. Nejsou výjimkou ani její jednotlivé kraje, dokonce ani ty, co vykazovaly dobré ekonomické výsledky v předkrizovém období.

Přežití této krize v zemi proběhlo relativně snadno, protože se jednalo o tzv. importovanou krizi, která byla vyvolána poklesem zahraniční poptávky a způsobila primárně pokles objemu hrubého domácího produktu, jako v jiných zemích EU. Výrazné ztráty ovšem dopadly na sektor nezaměstnanosti a zahraniční obchod, což z velké míry souviselo s tím, že Česká ekonomika byla otevřená vůči zbožovým a kapitálovým tokům.

Tato bakalářská práce se věnuje dopadům světové hospodářské krize z roku 2008 na sociálně-ekonomický rozvoj svou vybraných krajů, kterými jsou zvoleny kraj Vysočina a Moravskoslezský kraj. Práce se také zabývá porovnáním vývoje jednotlivých vybraných socioekonomických indikátorů. Komparace probíhá v rámci vyjádření změn pro území České republiky jako celku a mezi vybranými regiony.

Dva územní celky nejsou vybrány náhodou. Pro Moravskoslezský kraj je typická jeho vysoká industrializace, která by se měla odrážet ve zvýšené míře urbanizace v regionu. Na druhé straně tohoto pomyslného spektra stojí kraj Vysočina, pro který je naopak charakteristický více, v uvozovkách, venkovský způsob života a ne taková koncentrace obyvatel do velkých měst. Tento kraj se vyznačuje jedinečnou polohou v samém srdci České republiky, a ve své podstatě i pevninské Evropy.

V práci předně dojde k důkladnější charakteristice těchto regionů pro vymezení hlavních rozdílů mezi výše zmíněnými kraji, které následně budou srovnávány s celostátním průměrem. Klíčovými indikátory pro porovnání poslouží ukazatele ekonomického vývoje, úroveň nezaměstnanosti, příjmové podmínky obyvatel a demografické změny.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl

Cílem práce je porovnání socio-ekonomických podmínek ve vybraných krajích ČR (kraj Vysočina, Moravskoslezský kraj), mezi nimiž existuje významný rozdíl v podílu městského obyvatelstva. Dílčím cílem je otestovat hypotézu, zda vliv ekonomické krize souvisí se stupněm urbanizace zvolených regionů – Moravskoslezského kraje a kraje Vysočina.

2.2 Metodika

K dosažení vytyčeného cíle bude zpracována rešerše odborné literatury. Zkoumány budou dopady poslední světové hospodářské krize na ekonomický, sociální a kulturní rozvoj zmíněných krajů. Práce bude založena na sběru sekundárních dat dostupných z ČSÚ (Český statistický úřad) z předkrizového, krizového a pokrizového období.

Dojde ke srovnání ukazatelů socio-ekonomického rozvoje a ke zjištění rozdílů mezi vybrané regiony, a zda se regiony po krizi ve sledovaných ukazatelích vrátily na původní hodnoty z předkrizového období. Zpracování dat a analýza dat se bude opírat o matematicko-statistické metody. V práci budou hodnoceny jednotlivé socioekonomické indikátory, jimiž jsou:

- stupeň urbanizace,
- podmínky pro kulturní rozvoj,
- podmínky pro sociální rozvoj,
- podmínky pro ekonomický rozvoj.

Sledovaným obdobím výše zmíněných faktorů bude časové období posledních patnácti let, tedy období mezi lety 2006 a 2020. Stěžejním zaměřením by měla být charakteristika celosvětové finanční a ekonomické krize z let 2008 a 2009 a její dopad na zkoumané indikátory.

3 Teoretická východiska

3.1 Hospodářská krize 2008, její průběh v České republice a ekonomický dopad

Globální finanční a ekonomická krize, též nazývaná jako velká recese, bylo v celosvětovém měřítku období mezi lety 2008 až 2015, během něhož došlo k ekonomickém poklesu v drtivé většině zemí světa. Jednalo se o nejzávažnější ekonomickou recesi s globálním přesahem od Velké hospodářské krize z konce 20. a začátku 30. let minulého století.

3.1.1 Ekonomická krize

Podobně jako střídání čtvera ročních období, dochází i v ekonomice vývoji v cyklech. Ekonomické recese se sice nestřídají ani neobjevují tak často, jako tomu bývá v přírodních zákonech, ale kvůli přirozenosti hospodářského cyklu se jednou za čas objeví.¹

Na rozdíl od ročních období jsou je každá ekonomická krize odlišná od těch předešlých, a to díky několika faktorům. O intenzitě krize a jejích konečných dopadech rozhoduje především příčina a její závažnost pro celospolečenský a ekonomický chod. Dále se dopady krize liší dle anticipace a všeobecné připravenosti vlád či centrálních bank a podle životní úrovně v dané zemi.

Přístupy ke vnímání ekonomické krize

Na tomto místě se hodí zodpovědět, co se vlastně skrývá pod označení ekonomické krize. S neustále rostoucí důležitostí ekonomiky v životech lidských, se tento pojem stal celospolečenským fenoménem nejen na úrovni mediálního pokrytí, ale i běžným konverzačním tématem na diskusních fórech nebo v restauracích u piva. Někteří lidé mohou ekonomickou krizi shledávat ve zdražení jejich oblíbených konzumních položek, v propuštění ze zaměstnání, anebo v celkovém srovnání s vyspělejšími ekonomikami okolních států.

Erudovanější diskutující mohou ekonomickou krizi popisovat jako kontinuální nebo alespoň po nějaký čas trvající pokles národního, kontinentálního či světového ekonomického výkonu, kdy ekonomika prochází jakousi fází poklesu.²

---

¹ E15, *Hospodářským krizím se lze vyhnout jen těžce. Zpomalování ekonomiky je přirozené.* 2019.

² ŘIHÁK, H., MURRAY, R. *Ekonomické krize: jejich příčiny a léčba.* 2021.

Jak už to v komplexních problematikách bývá, ani dnes nenajdou ekonomové v odborném a akademickém prostředí shodu v univerzální definici ekonomické krize. Jistým přiblížením se univerzálního pojmu ekonomické krize dnes může sloužit celá řada konkrétních ukazatelů, indikátorů a proměnných, které s co největší exaktností odrážejí stav věcí. U určitých ukazatelů (například inflace, nezaměstnanost, státní deficit, HDP) jsou posléze nastaveny bariéry či kritické hodnoty, za jejichž úrovní se může hovořit o ekonomické krizi.

Většina ekonomů dnes stále ekonomickou krizi vnímá jako jev, který je pro ekonomiku zcela přirozený. V grafickém zobrazení se, dle nich, dá ekonomický vývoj, potažmo cyklus, charakterizovat jako kontinuálně plynoucí sinusoida, kde se střídají období ekonomického růstu a poklesu. Ekonomickou krizí pak je nazýváno období, kdy se pomyslná sinusoida pohybuje ze svého vrcholu směrem k minimu. V tomto přirozeném vnímání je pak ekonomická krize z jistého pohledu vnímána i pozitivně, jelikož v důsledku ekonomického poklesu nekonkurenceschopný subjekty trhy opustí, čímž se trhy stávají konkurenceschopnějšími s výskytem efektivnějších subjektů.³

Jiný a velice zajímavý pohled na věc má například americký profesor Larry E. Ribstein, jež charakterizuje ekonomickou krizi jako období poklesu ekonomické aktivity, způsobující změnu ve vnímání budoucího ekonomického vývoje, které je často vmáčknuto mezi období spekulativního šílenství na ekonomických a politických trzích. Ribstein tedy nevnímá ekonomickou krizi pouze jako přirozený jev, který je výsledkem souboru proměnných, jež se vychýlí mimo požadované mantinely, ale dodává jí lidský rozměr, ve kterém část populace ztratí víru v budoucí ekonomický vývoj a tato negativní nálada má vliv na stav ekonomiky. Vlny, během kterých dochází ke ztrátě důvěry se též říká „spekulativní šílenství“.⁴

Očekávání a rozpoznání ekonomické krize

V ideálním světě, ve kterém bohužel nežijeme, by Homo economicus radoval, kdyby dokázal s naprostou přesností predikovat a očekávat příchod ekonomické krize. I kdyby jedinec dokázal na základě ekonomických dat sebelíp analyzovat budoucí vývoj, stále existuje celá řada faktorů, které mohou nastat s následkem ekonomické krize. Příkladem za všechny je současná ekonomická recese způsobená globálním rozšířením koronavirové pandemie. Obecně tedy platí, že se ekonomická krize nikdy nedá s jistotou a přesností určit.

---

³ BARAN, D. *Comparison of economic crises in view of the history and present time*. 2011.

⁴ RIBSTEIN, L. *Bubble Laws*. 2003, s. 80-85.

Druhým bodem ostává dosud nezodpovězená otázka, a sice jak rozpoznat již nastalou ekonomickou krizi v ekonomice? Obecně se dnes k tomuto používají dva přístupy. První je založen na neustálé analýze konkrétních klíčových ekonomických ukazatelů a porovnávání jejich aktuálních hodnot s hodnotami předchozích období. Ačkoliv je tato metoda velice přehledná a jednoduše čitelná, nedisponuje dlouhodobou vypovídající hodnotou. V dlouhodobém horizontu dochází k celospolečenskému, technologickému i ekonomickému pokroku, kdy může docházet k postupnému zkreslování hodnot. Druhá metoda je založena na analýze vývoje a jeho trendu, kdy jsou jednotlivé ekonomické ukazatele dlouhodobě sledovány a analyzovány, přičemž krátkodobé odchylky jsou vyhodnoceny z pohledu dlouhé časové řady, která je porovnávána s mapami ekonomického vývoje minulých let a za krizi je označeno pouze dlouhodobé kontinuální zhoršování vybraných ekonomických ukazatelů.⁵

3.1.2 Ekonomická krize z roku 2008

Napříč odborným spektrem se ekonomové shodují, že prvotní rozbuškou, dnes již předposlední velké ekonomické recese, byla hypoteční bublina ve Spojených státech amerických.

Příčiny vzniku

Na počátku 21. století hledali američtí investoři nové příležitosti, kam bezpečně investovat svá aktiva s jistotou návratnosti. Ačkoliv akcie a dluhopisy byly stále relativně populární, jejich oblíbenost napříč investory klesla v následku tzv. Internetové horečky z konce 90. let minulého století. Novým populárním předmětem investování se tak staly hypotéky. Diverzifikace aktiv a investování právě do tohoto segmentu se jevílo jako výhodné, jelikož půjčitelům přicházely pravidelné splátky včetně úroků a v případě platební neschopnosti by jim nemovitost přešla do vlastnictví.⁶

V rychlém sledu vznikly takzvané investiční banky, které zkupovaly hypotéky a následně nabízely podíly investorům. Toto společně s vládní pomocí akcelerovalo zájem o investování do hypoték a pomalu začala převládat poptávka po takových investicích nad skutečnou nabídkou. V důsledku narůstajícího tlaku na rozšíření nabídkové strany začaly banky poskytovat hypotéky i vysoce rizikovým lidem z hlediska jejich platební schopnosti splácet vzniknuvší závazky. Situace se dostala až do takové fáze, kdy si bydlení pořizovaly

---

⁵ BERG, A., PATTILLO, C. *The Challenges of Predicting Economic Crises*. 2000.

⁶ THE PLAIN BAGEL. *The 2008 Financial crisis – 5 Minute history lesson* [online]. 2019

lidé s reálně nulovou šancí své obligace splatit. Insolvence části dlužníků se začala ukazovat jako problematická v roce 2007, kdy až 10 % dlužníků nebylo schopno uhradit závazky. Za několik let se situace naprosto otočila a v tomto roce nabídka masivně převyšovala poptávku. Dále ve stejném roce došlo k propadu cen nemovitostí, a tak počalo hroucení hypotečního trhu jako domečku z karet.⁷

Průběh ekonomické krize 2008

Za exaktní počátek ekonomické krize se považuje 15. září 2008, kdy počal pád americké investiční banky Lehman Brothers a zároveň ostrý start světové finanční a hospodářské krize.

K prvotnímu indikátoru, tedy k prasknutí hypoteční bubliny ve Spojených státech amerických, která přerostla k finanční krizi, se dále významně přidala raketově rostoucí cena ropy, která v důsledku vedla k růstu spotřebitelských cen. Cena barelu ropy kontinuálně stoupala od počátku roku 2008. Hlavními motivy za nárůstem ceny byly spekulativní obchody, velice slabý dolar a významně rostoucí poptávka, která vzešla především ze strany Čínské lidové republiky, jež se předpřipravovala před začátkem letních olympijských her v Pekingu. Na vrcholu přehřáté ropné situace, kdy značné ztráty počítaly nejen aerolinky, ale i obyčejní dopravci, udeřila finanční krize a cena ropy začala drasticky klesat.⁸

Po rychlém zářijovém krachu velkých amerických investičních bank zareagovaly světové akciové trhy prudkým poklesem. Akcie ve Spojených státech amerických padly nejvíce od teroristických útoků v roce 2001. První silně postiženým evropským státem se koncem září stalo Irsko, které mělo finanční systém úzce napojený na podobný hypoteční model jako tomu bylo ve Spojených státech. Eurozóna i EU se dostaly do ekonomické recese o měsíc později, tedy v polovině listopadu 2008. Ve třetím čtvrtletí roku začaly evropské státy hromadně vykazovat pokles ekonomického výkonu ve srovnání s předchozím kvartálem. Největší recese se kromě Irska týkala Islandu, Německa či Itálie.⁹

Poslední den roku 2008 oznámily světové burzy, že jejich indexy utrpěly v tomto roce rekordní ztráty. Například nejsledovanější evropský index FTSEurofirst 300 za rok ztratil 45 procent hodnoty. Koncem října 2009, tedy skoro přesně rok po propuknutí recese, se americká ekonomika vymanila z nejhoršího stádia ekonomické recese. Údaje ze třetího čtvrtletí 2009 vykazovaly kýžený růst HDP v tempu 2,8 procent. Po zpřesnění údajů došlo

---

⁷ THE PLAIN BAGEL. *The 2008 Financial crisis – 5 Minute history lesson* [online]. 2019

⁸ MIŠKOVSKÁ, Veronika. Rok 2008 rekordně rozhoupal ceny ropy. Svět ropy: Petrol.cz [online]. 2008.

⁹ ŘIHÁK, H., MURRAY, R. *Ekonomické krize: jejich příčiny a léčba*. 2021.

ke konkretizaci, že recese ve Spojených státech odezněla koncem června 2009. V polovině listopadu 2009 se z recese vymanila i ekonomika eurozóny a Evropské unie.¹⁰

Důsledky ekonomické krize 2008

Okamžitým důsledkem světové finanční a ekonomické krize byly propady ve vývoji hrubého domácího produktu. Spojené státy americké čítaly ve dvou letech krize okamžitý pětiprocentní propad v ekonomickém výkonu.¹¹ Na počátku roku 2010 začala americká komise pro vyšetřování finanční krize zpovídat šéfy největších investičních bank z Wall Street, za účelem zjistit exaktní příčiny, které vedly do velké recese. Po více než ročním šetření komise uvedla, že vláda Spojených států nebyla na finanční krizi dobře připravená a reagovala nedůsledně. Dle závěrů komise šlo finanční krizi předejít, ale selhal dozor nad trhem. V červenci 2010 podepsal prezident Barack Obama zásadní reformu regulace finančního sektoru, který se stal největším od 30. let dvacátého století.¹²

Mnohem vážnější ztráty, než Spojené státy, čítala, ve srovnání, eurozóna. V roce 2009 její produkt klesl o necelých 9 procent ve srovnání s rokem 2008.¹³ V dalších letech navíc následovaly pravidelně se opakující období ročního růstu, který byl vystřídán prudkým propadem v roce následujícím.

Tato skutečnost byla dána velkým následkem, kterým si eurozóna, potažmo Evropská unie po odeznění největší recese prošla. Mnoho evropských států v čele s Řeckem, Itálií, Irskem či Španělskem se vlivem hluboké ekonomické krize dostalo do ještě hlubší dluhové spirály a mnohým z nich hrozil v následujících letech státní bankrot. Sanace národních rozpočtů a korekce nadměrné dluhové zátěže pokračovala ve zmíněných státech po další desetiletí.¹⁴

3.1.3 Průběh a dopady ekonomické krize z roku 2008 v České republice

Po té, co se dostala největší ekonomika světa do recese byla pouze otázka času, kdy se pokles aktivity rozšíří do světa i do České republiky.

V říjnu 2008 tehdejší ministr financí Miroslav Kalousek informoval, že Českou republiku žádná zásadní ekonomická krize nečeká, pouze drobné ochlazení ve srovnání

---

¹⁰ ČESKÁ TELEVIZE. *Krize v datech: Kudy vedla cesta k pádu Lehman Brothers a recesi* [online]. 2018.

¹¹ THE WORLD BANK. *GDP (current US\$) - United States* [online]. 2021.

¹² ČESKÁ TELEVIZE. *Krize v datech: Kudy vedla cesta k pádu Lehman Brothers a recesi* [online]. 2018.

¹³ THE WORLD BANK. *GDP (current US\$) - Euro Area* [online]. 2021.

¹⁴ ČESKÁ TELEVIZE. *Krize v datech: Kudy vedla cesta k pádu Lehman Brothers a recesi* [online]. 2018.

s předchozími lety. Ve svých prohlášeních dokonce žertoval se slovy, že: „*Česku nehrozí nic horšího, než že bude bohatnout pomaleji*“.¹⁵

O dva měsíce později, tedy na začátku prosince 2008, již tehdejší ministerský předseda Mirek Topolánek vystoupil s projevem, ve kterém avizoval příchod ekonomické krize a varoval před panující nervozitou na mezibankovních trzích v Evropě i Spojených státech amerických, a že situace může v krajním případě eskalovat až v kolaps celého bankovního, ale i finančního sektoru.¹⁶

Rok 2009 se nakonec v České republice nesl ve znamení ekonomické recese, která v meziročním srovnání dosáhla propadu o 4 procenta. Výrazně taktéž oslabil index pražské burzy PX oslabil, a to o 52,72 procenta.¹⁷

Český trh byl krizi taktéž poznamenán, a sice nejvíce průmysl, který se, možná až příliš expresivně řečeno, propadl takřka na samotné dno. Podle statistik Českého statistického úřadu (ČSÚ) se průmyslová produkce snížila o více než 17 % a hodnota nových zásilek se propadla skoro o třetinu. Nejvíce zasaženým průmyslovým odvětvím byla automobilová výroba.¹⁸

Následky v delším časovém horizontu měla globální krize na český trh práce. V průběhu, a i na konci roku 2008, se nezaměstnanost v České republice pohybovala na úrovni pěti procent. Tato hodnota představovala nejnižší úroveň nezaměstnanosti od konce 90. let. První známky nárůstu v počtu nezaměstnaných byly zaznamenány v prosinci 2008, naplno se však následky na trhu práce začaly objevovat v prvních měsících následujícího roku. Za rok 2009 vyšplhala míra nezaměstnanosti na více než 9 procent. Maxima v ukazateli bylo dosaženo v únoru 2010, kdy hodnota 9,9 procent poprvé od roku 2004 atakovala dvojciferné číslo. V prvních letech nového desetiletí ukazatel nezaměstnanosti stabilně, avšak velice pomalu, klesal. Předkrizových hodnot okolo pěti procent bylo poprvé dosaženo až ve třetím kvartálu roku 2016.¹⁹

Dle Davida Marka, ekonoma společnosti Deloitte, skončila ekonomická krize v České republice až závěrem roku 2015. Alespoň toto ukázal index prosperity, který

---

¹⁵ MFČR, Ministerstvo financí České republiky. *Možná vás zklamu: krize nám nehrozí* [online]. 2008.

¹⁶ VLÁDA ČR. Projev premiéra Mirka Topolánka: „Informace předsedy vlády o dopadech světové finanční krize na Českou republiku“ [online]. 2008.

¹⁷ ČESKÁ TELEVIZE. *Krize v datech: Kudy vedla cesta k pádu Lehman Brothers a recesi*. [online]. 2018.

¹⁸ NOVINKY.CZ. *Český průmysl se kvůli krizi sesul téměř na dno*. [online]. 2009.

¹⁹ KURZY.CZ. *Nezaměstnanost v ČR, vývoj, rok 2021 - maximum: Míra nezaměstnanosti v %*. [online]. 2021.

porovnává vývoj reálných mezd a míru nezaměstnanosti. Hodnoty tohoto ukazatele byly v prosinci 2015 rostoucí poprvé od září 2007.²⁰

3.2 Pojem urbanizace a regionální rozvoj

V následující části bude pozornost věnovaná pojmu urbanizace z hlediska teoretického vymezení. Dalším tématem je pojem region, potažmo regionální rozvoj. V této podkapitole o regionech dojde k teoretickému vymezení pojmu region, k členění regionů a závěrem vysvětlení regionálního rozvoje.

3.2.1 Pojem urbanizace

Urbanizace, též poměšťování, je definována jako proces, během kterého dochází ke změně způsobu hospodářského, společenského i kulturního života z venkovského na městský, v jehož důsledku dochází ke zvyšování podílu populace žijící ve městě. S rostoucím trendem stěhování do měst logicky dochází k jejich zvětšování.²¹

Důležité je zmínit, že v dějinném kontextu lidské civilizace je proces stěhování do měst záležitostí posledních přibližně 200 let. Po mnoho století, ne-li tisíciletí, se lidé shlukovali do malých celků, které se postupně rozrůstaly do vesnic či malých měst. Většinový podíl populace napříč desítkami století obývala vesnice, především v zemích a kulturách, které byly úzce spjaty se zemědělskou činností, jakož hlavní náplní jejich života a prostředek pro obstarání živobytí.

Velká celospolečenská změna přišla na přelomu 18. a 19. století. S přicházející první průmyslovou revolucí počala i samotná urbanizace. V době, kdy byly vynalezeny první stroje, se veškerá koncentrace pozornosti upínala právě na města. V nich vznikaly velké podniky a továrny využívající, tehdy, nejmodernější a přelomové vynálezy. Stroje však nebyly plně či částečně autonomní, tedy takové, které máme možnost znát v dnešních časech. Veškerá mašinerie potřebovala obsluhu, a tak vznikla velká poptávka po lidském kapitálu. Mnoho lidí se tak v relativně krátkém časovém období rychle přestěhovalo do měst za nově vzniknuvší práci. Udává se, že ve vyspělých státech žila, v období po první průmyslové revoluci, až polovina obyvatel ve městech. Nový fenomén urbanizace byl pouze urychlen druhou průmyslovou revolucí.²²

---

²⁰ HOLANOVÁ, Tereza. *Česko se vrátilo k prosperitě. Jsme na tom nejlépe od roku 2007, spočítal ekonom.* [online]. 2016.

²¹ NATIONAL GEOGRAPHIC. *Urbanization.* [online]. 2021.

²² BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace.* 2011.

Ačkoliv dnes ve většině vyspělých zemích již nedochází k tak ohromným urbanizačním vlnám, nemůžeme považovat proces urbanizace za ukončený. V mnoha světových státech, ve kterých stále dochází k průmyslovému a společenskému vývoji, dochází taktéž k urbanizaci. Obecně se dá hovořit, že urbanizace odráží pozitivní hospodářský vývoj země vpřed. Každá z dnes vyspělých světových ekonomik si v určité fázi svého vývoje musela projít urbanizačním procesem.²³

Urbanizace s sebou přináší jak výhody tak i negativní jevy. Za první kategorii se považuje zvyšování životní úrovně obyvatel, modernizace společnosti, a taktéž naděje vyššího dožití díky dostupnější zdravotní péči. Za negativní následky mohou být považovány rychlý způsob života spojený s vysokým komerčním nátlakem na konzum, dále problémy velkých měst spojené se znečištěním (látek, světla a hluku) či nahuštěnou dopravou. V současné době dále vzniká realitní bublina a bydlení se tak stává cenově čím dál tím více nedostupnější.

Obecnou rovnicí platící pro urbanizaci je, že čím vyspělejší země, tím vyšší stupeň urbanizace. V současnosti nejvyšším stupněm urbanizace disponuje Severní Amerika (82 %), dále Střední a Jižní Amerika (79 %), Evropa (75 %), Oceánie (68 %), Asie (51 %) a Afrika (43 %). Celosvětový průměr se pak pohybuje na hladině 56 %.²⁴

Od počátku až dodnes s sebou přináší nové možnosti z profesní i ekonomické stránky žití. Je velice dobře statisticky podloženo, že ve velkých městech se nachází mnohem více pracovních příležitostí, které jsou mnohem lépe finančně kompenzovány. Tyto faktory vedou k situaci, kdy obyvatelé velkých měst jsou často ti, kteří mění a upravují své životní návyky a životní styl. Vyšší životní úroveň ve městech je spojena s vyššími mzdami či jinými složkami ohodnocení. Ve vyspělých zemích světa není neobvyklé, že hlavní města nabízejí vyšší finanční zdroje na obyvatele, než je národní průměr celé země.

3.3 Měření úrovně urbanizace

V evropském kontextu se můžeme setkat se snahou sjednotit klasifikaci určující stupeň urbanizace v regionu. Oficiální klasifikace vycházející z evropského statistického úřadu Eurostat nese název DEGURBA (z angl. Degree of urbanisation).

---

²³ NATIONAL GEOGRAPHIC. *Urbanization*. [online]. 2021.

²⁴ SZMIGIERA, M. *Degree of urbanization (percentage of urban population in total population) by continent in 2020* [online]. 2021.

Na základě podílu místního obyvatelstva žijícího v městských klastrech a v městských centrech klasifikuje místní administrativní jednotky tedy na úrovni LAU 2 (local administrative unit) do tří úrovní.²⁵

První úroveň zahrnuje vysoce hustě zalidněné oblasti. Tato úroveň obsahuje minimální hustotu 1500 obyvatel na souvislou plochu jednoho čtverečního kilometru. Druhým předpokladem je minimální počet obyvatel celku čítající alespoň padesát tisíc.

Druhým stupněm jsou městské klastry, které čítají hustotu populace alespoň 300 jedinců na souvislou plochu jednoho čtverečního kilometru. Minimální počet obyvatel celku je v tomto případě 300.

Posledním stupněm dělení Eurostatu v rámci klasifikace DEGRUBA jsou venkovské oblasti. Klasifikace je charakterizuje jako veškeré další celky, které nespádají do výše označených úrovní.

Jiný počet stupňů urbanizace lze nalézt například na nizozemských statistických portálech. Ty definují stupeň urbanizace jako hustotu sídel v rámci sousedství, obce nebo okresu v podílu počtu adres v okruhu jednoho čtverečního kilometru. Na základě této charakteristiky jsou stupně urbanizace rozděleny následovně:²⁶

- Extrémně urbanizovaný region – 2500 okolních sídel (adres) na kilometr čtvereční.
- Silně urbanizovaný region – v rozpětí 1500 až 2500 adres.
- Středně urbanizovaná oblast – mezi 1000 a 1500.
- Zřídka urbanizovaná oblast – v rozmezí od 500 do 100 adres.
- Neurbanizované regiony – s počtem nižší 500 adres na kilometr čtvereční.

Statistiky urbanizace

Není překvapením, že v posledních dekádách docházelo v globálním měřítku k silnému urbanizačnímu efektu a k postupnému vyrovnávání poměru populace žijících ve městech a na venkově. Přibližně od roku 2005 můžeme poprvé hovořit o převažující městské populaci nad tou venkovskou. V dnešní době ve městech žije přibližně 56 procent populace, což představuje zhruba 4,37 miliardy obyvatel.²⁷

---

²⁵ EUROSTAT. *Degree of urbanisation classification - 2011 revision*. [online]. 2011.

²⁶ CBS statistics Netherlands. *Degree of urbanisation* [online]. 2007.

²⁷ WORLDOMETERS. *World Demographics: World Urban Population*. [online]. 2021.

Česká republika dosahuje v globálním srovnání mnohem větší úrovně urbanizace. V současné době se udává, že podíl lidí žijících ve městech představuje 74 procent českého obyvatelstva.²⁸

3.3.1 Region

Pojem region označuje a definuje území s více či méně přesně vyznačenými hranicemi, které často slouží jako správní jednotka nižší úrovně, než je úroveň národního státu. Regiony většinou mívají svojí vlastní identitu, jež je tvořena specifickými společnými rysy, jako je krajina, podnebí, jazyk či etnické nebo náboženské složení obyvatel.²⁹ Jazykovou či etnickou odlišnost můžeme shledat například ve Španělsku, kde se některé regiony liší od jiných jazykem nebo původem obyvatelstva. Příkladem může být Baskicko na severu země či Katalánsko na severovýchodě Pyrenejského poloostrova.

Hranice regionu vznikly nejčastěji jako správní, přírodní či historické.

Správní hranice

Situace, kdy stát vyžaduje, aby byly funkce státu vykonávány na nižších administrativních jednotkách. Často jsou takové hranice dány přírodním či historickým vývojem, ovšem není neobvyklý jejich nahodilý vznik. Více o správních hranic v další kapitole.

Přírodní hranice

Za přírodní hranici se dají považovat hory, řeky, moře, jezera či jiné přírodním způsobem vzniknuvší oblasti, které slouží jako bariéra a vhodný oddělovač území. Mnohokrát v současnosti můžeme vidět hranice území dělené velkým tokem (v Evropě například Dunajem) či horským masivem.

Historické hranice

Historické hranice vycházejí či navazují na správní uspořádání z historické podoby území. Mnoho historických uspořádání se však změnilo či upravilo za účelem mnohem efektivnějšího fungování.

Dnes nejčastěji hovoříme o pojmu regionu ve smyslu jeho politické a administrativní činnosti. Existence regionů, či v českém prostředí krajů, a míra jejich působností a

---

²⁸ STATISTA. *Czech Republic: Urbanization from 2009 to 2019* [online]. 2020.

²⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Specifikace regionů: Co je to region.* [online]. 2021.

pravomocí typicky reflektuje míru decentralizace v daném státě. O členění regionů pojednává následující kapitola.

3.3.2 Členění regionů v teritoriální organizaci státu

V současnosti můžeme po celém světě nalézt nepočítaně přístupů k regionálnímu členění v rámci teritoriální organizaci státu. Administrativní členění regionů nejčastěji vychází z historických pramenů a zvyklostí na daném území. Regionální členění včetně vymezení fungování a jednotlivých pravomocí je vždy ústavně zakotveno.

Unitární stát

Příkladem teritoriálního uspořádání, kde regiony mají nejmenší pravomoci, je unitární stát, též jednotný stát.

V unitárním státě existuje pouze jedna hierarchická struktura orgánů exekutivní, zákonodárné a soudní moci. To se odráží v existenci jednotného právního řádu na celém území. Politická moc je nad daným území zcela suverénní a je koncentrována do národní úrovně. V unitárním státu tak převládá silná dekoncentrace moci nad její decentralizací. Příkazy a požadavky uvnitř fungování veřejné správy vždy přichází tzv. „shora“ na nižší správní celky. Výhodou tohoto uspořádání je minimalizace nákladů na obsluhu veřejné správy. Na druhé straně dochází k vysokému koncentrování moci směrem nahoru a k takřka nulové pravomoci regionálních celků.

Konkrétním příkladem tohoto uspořádání je v evropském kontextu Česká republika nebo Francie.

Regionální stát

Regionální stát nabízí zajímavou kombinaci mezi unitárním celkem a federací. V rámci právního výkladu se de iure jedná o unitární stát a de facto o federální stát. Příkladem z evropského území je Španělsko, Itálie či Spojené království.

V tomto uspořádání mají nižší správní celky (regiony či autonomní oblasti) mnohem větší pravomoci, než obdobné celky v rámci unitárního státu. Větší míra pravomocí se odráží v možnosti vlastního rozhodování například v legislativních otázkách. Ku příkladu španělské Baskicko má samostatný výběr daní nezávislý na rozhodnutí centrální vlády.

Zvláštností tohoto uspořádání, která regionální stát nejvíce odlišuje od federálního uspořádání, je ponechaná možnost ústřední vládě na omezení a v krajním případě zrušení autonomie celku. Ve federalizacích centrální vláda tuto možnost nemá.

Výhodou takového regionálního členění je koncentrace požadavků zdola mířených, jež jdou směrem nahoru. Takovéto požadavky vycházejí přímo od zdroje a jsou tak mnohem lépe formulovány, než kdyby tomu docházelo centrální úrovni. Za nevýhody se považuje možná asymetrická decentralizace (např. Katalánsko) či vznik disociační federalizace (např. Belgie).

Federace

Samotné uspořádání federace vychází z předpokladu existence federalismu. Federalismus označuje formy vládnutí, v nichž si nižší politické jednotky, které se rozhodly integrovat a vytvořit určitý svazek, uchovávají autonomní kompetence a jistou míru svrchovanosti.

Mezi typy federálního uspořádání patří:

- přidružené státy (v Evropě například Monako na Francii či Lichtenštejnsko na Švýcarsku, ze světa například Portoriko na USA).
- Kondominia (spravování více státy, například Andorra na Francii a Španělsku).
- Kvazi-federace (Rusko).
- Konfederace (Commonwealth či dříve Spojené státy americké).
- Federace.

Hlavním znakem federace je nevýlučná existence ústavy. V ústavě musí být zakotveno, že se jedná o federaci a musí být garantováno rozdělení mezi federální a státní (regionální) úroveň. Jinými slovy musí být garantováno zastoupení státních (regionálních) zájmů na federální úrovni.

Ve federalizaci dále musí být respektován princip necentralizace, tedy skutečnosti, že si správní úrovně vzájemně nesmí zasahovat do vládnutí a jsou si navzájem rovné. V ústavě jsou přímo zakotvena a vymezena pole působnosti, do něhož centrum nemůže zasahovat.

Na nejvyšší tedy federální úrovni musí být vždy zastoupeny zájmy nižších správních celků. Jelikož se ve federaci jedná o vztah federální vlády k občanům, může centrální úroveň například nařídit občanovi platit daně nebo určit brannou povinnost. Tato skutečnost odlišuje federaci od konfederace.

Členění regionů v kontextu Evropské unie

V rámci Evropské unie se můžeme setkat s členěním regionů do statistických jednotek. Na začátku sedmdesátých let založil Eurostat „Klasifikaci územních statistických jednotek“ (Nomenclature of Statistical Territorial Units) – NUTS. Klasifikace NUTS byla vytvořena za účelem vytváření regionálních statistik.³⁰

Regiony NUTS se dělí do tří úrovní přičemž kritériem jejich dělení jsou spodní a horní hranice průměrného počtu obyvatel.

NUTS dělí každý členský stát EU do úrovně regionu NUTS 1. Každý z těchto regionů je pak dále rozdělován na regiony NUTS 2, a tyto jsou následně děleny do úrovně NUTS 3. Obecně se udává, že úroveň NUTS 2 má limit pro průměrný počet obyvatel 800 tisíc až 3 miliony. Nejnižší úroveň NUTS 3 má tento limit mezi 150 až 800 tisíci obyvatel.³¹

V České republice se můžeme setkat s celkem jedním regionem NUTS 1, kterým je země jako celek. Dále s 8 regiony NUTS 2 (Praha, Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Střední Morava, Moravskoslezsko) a 14 regionů NUTS 3, které jsou identické s našimi kraji.

3.3.3 Regionální rozvoj

Z globálního pohledu je na rozvoj regionu nahlíženo jako na aktivitu, která má za cíl zajistit lepší život pro všechny. V dnešní vysoce nerovnoměrně vyspělém světě to znamená lepší život pro většinu lidí s ohledem na zabezpečení základních potřeb (dostatek jídla pro udržení zdraví, bezpečné a příjemné místo pro život, zabezpečení a dostupnost základních služeb). V obecných slovech regionální rozvoj zahrnuje širokou škálu aktivit s cílem zlepšení socioekonomické úrovně regionů a jejich obcí.

Obecně závazným úzusem bývá, že se regionálním rozvojem zabývají územně správní jednotky. Legislativním ukotvením regionálního rozvoje je zákon číslo 248/2000 Sb. O podpoře regionálního rozvoje.

Cílem programu rozvoje regionu je diagnostikovat území a identifikovat základní rozvojové předpoklady. Po této fázi přichází na řadu vypracování strategie rozvoje regionu jako celku.³²

---

³⁰ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Specifikace regionů: Klasifikace NUTS*. [online]. 2021.

³¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Specifikace regionů: Klasifikace NUTS* [online]. 2021.

³² HUDEČKOVÁ, H., LOŠŤÁK, M., ŠEVČÍKOVÁ, A. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. 2006.

Dnes základním přístupem k rozvoji regionu je přibližně tři desítky let trvající přístup a sice trvale udržitelný rozvoj. Pojem trvale udržitelného rozvoje vychází z termínu, který poprvé užila bývalá premiérka Norska Gro Harlem Brundtlandová. Do České republiky přišel pojem na konci 80. let, avšak legislativně byl ukotven zákonem č. 17/1992 Sb. O životním prostředí. Zákon jej definuje následovně: „*udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachová možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů*“.³³

V podmínkách dnešního obecného chápání trvale udržitelný rozvoj představuje především rovnováhu mezi třemi základními pilíři, neboli třemi základními oblastmi našeho života. Těmito pilíři jsou ekonomický, sociální a environmentální. Vztah mezi těmito pilíři musí být výhradně rovnocenný a nesmí být jeden nadřazen druhým či před nimi upřednostňován.

3.4 Podmínky pro rozvoj regionu a urbanizaci v regionu

Každý strategický plán rozvoje regionu potřebuje základnu se zdroji, ze kterých může v rámci zvyšování socioekonomické úrovně celku čerpat.

3.4.1 Podmínky pro kulturní rozvoj regionu

Základním předpokladem pro kulturní rozvoj je existence hmotných či nehmotných kulturních památek, tradic, zvyků, kulturních akcí, a tak dále.

Kultura nepochybně a tradičně hraje důležitou roli v rámci lidského života. Kultura disponuje celou řadou společenských přínosů a při posuzování důležitosti role kultury v našich by na ní měl být brán zřetel. Kultura a umění bývá významným a častým způsobem, který přispívá ke zviditelní regionu i celé země, což napomáhá regionálnímu rozvoji.³⁴

Oblast kultury je dále nedílnou součástí a hybnou silou trvale udržitelného rozvoje. Díky poskytování specifických statků a služeb zajišťuje kultura rozvoj a zvyšování kvality života v obcích a regionech.³⁵

Při propagaci regionu ve vztahu k jeho kulturnímu dědictví dochází k vytváření multiplikačních efektů, které dále generují zisky v dalších oblastech. V rámci propagace

---

³³ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Předpis 17/1992 Sb.* [online]. 1992.

³⁴ ASOCIACE PRO ROZVOJ REGIONŮ. *Kultura.* [online]. 2021.

³⁵ ASOCIACE PRO ROZVOJ REGIONŮ. *Kultura.* [online]. 2021.

kultury v regionu je třeba mít na paměti potřebné výdaje na propagační aktivity, stejně tak jako na samotnou obsluhu a péči o kulturní dědictví.

Příkladem dokonalého využití kulturního dědictví může být zápis památky do seznamu Světového dědictví UNESCO. Toto regionu přináší příjmy v podobě zvýšené turistické aktivity domácích i zahraničních návštěvníků. Jejich výdaje pak mohou směřovat do lokálních ubytovacích služeb, restauračních zařízení, která využívají suroviny od lokálních výrobců, a tím se zvyšuje životní úroveň uvnitř regionu.

Podpora kulturních akcí v regionu má dále za následek větší zapojení a participaci obyvatelstva, během něhož dochází k setkání lidí všelijakého věku, společenských či etnických skupin. Zároveň kultura rozšiřuje povědomí a přehled lidí napříč všemi generacemi.

3.4.2 Podmínky pro ekonomický rozvoj regionu

Podmínky pro ekonomický rozvoj regionu úzce souvisí s možnostmi ekonomické aktivity uvnitř regionu. Množství ekonomických aktivit může být ovlivněno kvantitou podnikatelských příležitostí, mírou turismu, úrovní investic, imigrací a dalšími faktory.

Obecným úzusem, který je v rámci regionální politiky aplikován, je snaha postupným vývojem snižovat rozdíly v rámci meziregionálního srovnání. Tyto rozdíly jsou též označovány jako disparity.

Hlavním kvantifikátorem ekonomické úrovně regionu je množství hrubého domácího produktu vyprodukovaného na území daného regionu. Hodnota vyprodukovaných statků a služeb ovlivňuje životní úroveň obyvatel. Ekonomická aktivita je závislá na množství podnikatelských příležitostí. Jejich úroveň pak přímo ovlivňuje zaměstnanost či nezaměstnanost v daném územním celku.³⁶

V rámci ekonomického rozvoje je nutné mít na paměti roli ekonomického pilíře jako jednoho ze tří základních stavebních kamenů trvale udržitelného rozvoje. Správné uchopení a aplikace ekonomického pilíře v rozvoji je jedním z největších problémů a zároveň výzev ve vizi trvale udržitelného rozvoje.

Rynda (2000) uvádí, že ekonomická rovina zahrnuje jednak pobídkové nástroje pro ty ekonomické subjekty, které se nechtějí přizpůsobit imperativu udržitelnosti dobrovolně, ale také parametry, plně tržně kompatibilní mechanismy, které náhled umožňují zcela

---

³⁶ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Strategie regionálního rozvoje České republiky*. [online]. 2006.

funkčnímu trhu se všemi jeho výhodami životní prostředí chránit a nikoliv je ohrožovat nebo poškozovat.³⁷

V rámci strategických cílů v ekonomickém pilíři se v České republice myslí především na následující oblasti:³⁸

- udržet stabilitu ekonomiky a zajistit její odolnost vůči negativním vlivům,
- rozvíjet a všestranně podporovat ekonomiku založenou na znalostech a dovednostech a zvyšovat konkurenceschopnost průmyslu, zemědělství a služeb,
- podporovat ekonomický rozvoj respektující kapacitu únosnosti životního prostředí a zajišťující udržitelné financování veřejných služeb (tzn. udržitelnou ekonomiku),
- usilovat o energetickou bezpečnost a zajištění plynulých dodávek energetických zdrojů,
- trvale snižovat energetickou závislost země maximálními úsporami energií a využíváním obnovitelných zdrojů energie,
- podporovat udržitelnou výstavbu budova tak, aby nové stavby i rekonstrukce byly maximálně šetrné k životnímu prostředí a zlepšovaly kvalitu života,
- minimalizovat střety zájmů mezi hospodářskými aktivitami a ochranou životního prostředí a kulturního dědictví.

3.4.3 Sociální rozvoj a jeho nástroje

V rámci sociálního pilíře se jedná zejména o naplnění základních vitálních lidských potřeb, ale také potřeb duchovních s plným respektem a ohledem ke kulturním a civilizačním zvláštnostem a požadavkům. Duchovní rovina taktéž zahrnuje nový systém hodnot vytvářejících bohatý a pestrý život a zajišťujících rozvoj autentické a autonomní lidské osobnosti.³⁹

V rámci strategických cílů udržitelného rozvoje v České republice se myslí především na následující sociální aspekty:⁴⁰

---

³⁷ RYNDA, I., DLOUHÁ, J. a kol. *Trvale udržitelný rozvoj a vzdělávání: Hledání odpovědí na výzvy současného světa*. [online]. 2000.

³⁸ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Principy, nástroje a návrh priorit pro dopracování aktualizované Strategie udržitelného rozvoje České republiky*. [online]. 2007, s. 4.

³⁹ RYNDA, I., DLOUHÁ, J. a kol. *Trvale udržitelný rozvoj a vzdělávání: Hledání odpovědí na výzvy současného světa*. [online]. 2000.

⁴⁰ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Principy, nástroje a návrh priorit pro dopracování aktualizované Strategie udržitelného rozvoje České republiky*. [online]. 2007, s. 4.

- udržet stabilní počet obyvatel ČR,
- trvale snižovat nezaměstnanost na míru odpovídající ekonomicko-sociálnímu motivování lidí k zapojování do pracovních aktivit,
- podporovat rozvoj lidských zdrojů a dosáhnout maximální sociální soudržnosti,
- zajistit stálý růst úrovně vzdělanosti ve společnosti, včetně vzdělanosti v kultuře, a tím zajišťovat konkurenceschopnost české společnosti,
- udržet vhodné formy rozmanitosti kultur, života venkova a aglomerací,
- rozvíjet etické hodnoty v souladu s evropskými myšlenkovými a kulturními tradicemi,
- podporovat udržitelný rozvoj obcí a regionů,
- podporovat rozvoj veřejných služeb a sociální infrastruktury,
- zpřístupňovat kulturu a zlepšovat dosažitelnost služeb kultury občanům zejména s ohledem na to, že kultura je základní součástí společnosti založené na znalosti a též rozvojovým faktorem.

Aktivity sociálního pilíře by měly vést k vyvažování nerovností mezi jednotlivými společenskými skupinami i jednotlivci. Základními premisami tak bývá odstraňování chudoby (regionálně i celospolečensky), rovný přístup k službám a příležitostem nezávisle na etnickém původu, rase, náboženském vyznání, odstraňování projevů diskriminace, xenofobie a rasismu a další.

3.4.4 Environmentální rozvoj

S ohledem na častý výskyt pojmu trvale udržitelného rozvoje nelze nezmínit jeho poslední a do jisté míry stěžejní pilíř. Pojem a idea trvale udržitelného rozvoje vznikla právě z pohnutky ochrany životního prostředí.

Základní premisou environmentálního pilíře je fakt, že neexistuje neomezený růst. Pro uchopení environmentální složky trvale udržitelného rozvoje je nezbytné se plně uvědomit stěžejní funkci a hodnotu přírodních ekosystémů pro fungování přírodních zákonitostí.

Environmentální pilíř přesahuje do obou zbylých pilířů. V sociálním smyslu slova se jedná o pochopení signifikantní a esenciální důležitosti přírody a ekosystémů. Toto chápání a patřičné opatření se nadále projevuje v ekonomických aktivitách člověka.

Mezi strategické cíle environmentálního pilíře si Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky vytyčilo následující:⁴¹

- zajišťovat ochranu neobnovitelných přírodních zdrojů, včetně zemědělského půdního fondu,
- využívat genů, druhů, biotopů a ekosystémů pro udržení biodiverzity,
- rozvíjet a pečovat o národní i evropskou soustavu chráněných území i ekologických sítí,
- systematicky podporovat recyklaci, včetně stavebních hmot,
- snižovat exploataci krajiny a spotřebu importovaných surovin.

---

⁴¹ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Principy, nástroje a návrh priorit pro dopracování aktualizované Strategie udržitelného rozvoje České republiky*. [online]. 2007, s. 4.

4 Dopady světové hospodářské krize 2008 na socio-ekonomický rozvoj a urbanizaci ve vybraných regionech

4.1 Představení vybraných krajů z ekonomického a kulturního hlediska

4.1.1 Kraj Vysočina

Prvním krajem, o kterém bude v následujících stránkách pojednáváno je Vysočina. Kraj Vysočina je se svou rozlohou čítající bezmála 6 800 kilometrů pátým největším krajem v České republice. Na druhou stranu populace lehce přesahující půl milionu se zaslouhuje o třetí nejméně lidnatý kraj u nás. Méně obyvatel žije už je v Karlovarském, respektive Libereckém kraji. Kraj Vysočina leží přímo v geografickém středu Evropy. Sousedí celkem se čtyřmi kraji – Středočeským, Jihočeským, Pardubickým a Jihomoravským. Ačkoliv jeho jižní část takřka zasahuje k hranicím s Rakouskem, tento kraj nesousedí s žádným okolním státem.⁴²

Území kraje se administrativně dělí na 5 okresů (Jihlava, Třebíč, Žďár nad Sázavou, Havlíčkův Brod a Pelhřimov), 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 26 obvodů pověřených obecních úřadů.⁴³

Metropolí krajem je město Jihlava s celkovým počtem obyvatel okolo 51 tisíc.⁴⁴ Vzhledem ke geografickému charakteru je pro kraj význačná značně roztržitá sídelní struktura. Dle statistik Českého statistického úřadu je v kraji v současné době 704 obcí, což představuje asi 11 % celé sídelní struktury České republiky.⁴⁵ Naopak od Moravskoslezského kraje, Vysočina disponuje velice nízkou hustotou obyvatel, dokonce hluboko pod celostátním průměrem.

V tomto kraji žije 75 obyvatel na kilometr čtvereční, tedy třetí nejřidší osídlení v rámci České republiky. Menší hustota zalidnění je již pouze v krajích Jihočeském (62 obyvatel/km²) a Plzeňském (73 obyvatel/km²).

Kultura kraje Vysočina

Kraj Vysočina vytváří finanční, koncepční a legislativní předpoklady pro rozvoj kultury v kraji, přičemž reaguje na aktuální potřeby v souladu s koncepcí vlády ČR včetně doporučení Ministerstva kultury České republiky. Tato koncepce zahrnuje rozvoj

---

⁴² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika kraje: Kraj Vysočina*. [online]. 2021.

⁴³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika kraje: Kraj Vysočina*. [online]. 2021.

⁴⁴ ASOCIACE KRAJŮ ČESKÉ REPUBLIKY. *Charakteristika kraje: kraj Vysočina*. [online]. 2021.

⁴⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika kraje: Kraj Vysočina*. [online]. 2021.

muzejnictví, koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu, koncepci rozvoje knihoven, strategii rozvoje cestovního ruchu a mnohé další. Velká pozornost se směřuje do oblasti rozvoje aktivit volného času s důrazem na rozvoj mezinárodní kulturní spolupráce. Nezastupitelnou roli zde sehrává spolková a zájmová činnost obyvatel, kdy tato činnost je v kraji Vysočina podporována vybranými dotačními tituly, případně přímou podporou významných kulturních akcí.⁴⁶

Kraj Vysočina disponuje bohatým a silným kulturním potenciálem, dlouholetými kulturně historickými tradicemi, celou řadou jedinečných movitých a nemovitých kulturních památek, které svým významem přesahují hranice regionu Vysočina. Na seznamu kulturního a přírodního dědictví UNESCO najdeme zapsány 3 památky (historické centrum města Telč, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou a židovská čtvrť a Bazilika sv. Prokopa v Třebíči). Kraj Vysočina taktéž disponuje celou řadou kulturních subjektů, které poskytují veřejné služby včetně mnohých zájmových organizací a uměleckých souborů širších kultur, jak na místní, tak také na regionální a národní úrovni. Kraj Vysočina je stejně tak přímým zřizovatelem významných organizací, jako jsou krajské knihovny, divadla, čtyř muzeí a tři galerií. Dále zde najdeme širokou nabídku kulturních a kulturně společenských akcí včetně aktivit, tradičních festivalů všech žánrových skupin. Některé kulturní akce mají přesah i mimo region Vysočiny. Hlavním cílem v oblasti kultury a kulturních akcí je podpora modernizace kulturních institucí, hlavně muzeí, galerií a knihoven za účelem zkvalitňování poskytovaných veřejných služeb. Dále pak efektivní využití a rozvoj kulturního potenciálu kraje, přímá podpora živé kultury reprezentované formou neprofesionálního a profesionálního umění.⁴⁷

Ekonomika kraje Vysočina

Kraj se nachází v dopravním i populačním středu České republiky, přičemž Vysočinou prochází dopravní tepna dálnice D1. Ekonomika východní části kraje Vysočina je ovlivněna sousedící brněnskou aglomerací, severozápadní část kraje se řadí mezi spádovou oblast hlavního města Prahy. Strategická poloha Vysočiny v posledních letech láká řadu zahraničních investorů, kteří zde soustředí nejen výrobní kapacity, ale stejně tak i výzkumná a vývojová pracoviště.⁴⁸

---

⁴⁶ KRAJSKÝ ÚŘAD KRAJE VYSOČINA. *Profil kraje Vysočina*. [online]. 2018.

⁴⁷ KRAJSKÝ ÚŘAD KRAJE VYSOČINA. *Strategie rozvoje kraje Vysočina: SWOT analýza Programová část 2015–2020*. [online]. 2015.

⁴⁸ ASOCIACE KRAJŮ. *Charakteristika kraje*. [online]. 2018.

V kraji Vysočina se nachází poměrně malá podnikatelská aktivita. Kromě několika velkých významných podnikatelských subjektů, které působí zejména v oblasti zpracovatelského průmyslu, mají významný podíl na zaměstnanosti malí a střední podnikatelé. Jednou ze základních podmínek pro další rozvoj ekonomické aktivity v regionu a také přilákání nových investic je kvalitní technická infrastruktura. V kraji Vysočina představuje problém zejména oblast opuštěných, dříve využívaných ploch a nemovitostí, které ztratily své původní funkční využití. V kraji Vysočina je potřeba řešit problémy, kterým čelí malí a střední podnikatelé, rozvíjet a rozšiřovat služby pro start-up.⁴⁹

Pokud jde o změny v počtu ekonomických subjektů v kraji Vysočina, situace před a po krizi je odlišná (viz Tabulka 1).

Tabulka 1: Počet ekonomických subjektů v kraji Vysočina v období 2007-2020

Počet subjektů	Havlíčkův Brod	Jihlava	Pelhřimov	Třebíč	Žďár nad Sázavou	Celkem
2007	17 593	21 736	15 114	21 911	22 603	98 957
2008	18 053	22 569	15 426	22 272	23 383	101 703
2009	17 956	22 792	15 329	21 763	23 114	100 954
2010	18 441	23 465	15 813	22 094	23 697	103 510
2015	19 771	25 048	17 019	23 403	25 402	110 643
2020	20 986	26 574	17 716	24 484	26 600	116 360

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Veřejná databáze: Organizační statistika* [online]. 2021.

Jak je vidět z tabulky 1, v roce 2008 došlo k mírnému navýšení počtu ekonomických subjektů v regionu, přičemž nárůst je patrný ve všech jeho okresech. Ekonomická krize ovšem způsobila pokles tohoto ukazatele v roce 2009. Pozoruhodné je, že ukazatel počtu ekonomických subjektů stoupl za předkrizovou hranici v okrese Třebíč (21 763 osob v roce 2009 oproti 21 911 v roce 2007). V ostatních okresech dopad až tak kritický nebyl. Až do současné doby počet ekonomických subjektů v regionu postupně roste a v roce 2020 vykazoval hodnotu 116 360. Největší zastoupení ekonomických subjektů je v okrese Žďár nad Sázavou a Jihlavě. Nejčastěji se zdejší ekonomické subjekty věnují obchodu, ubytování a stravování. Další významnou oblast představuje průmysl a stavebnictví.⁵⁰

⁴⁹ KRAJSKÝ ÚŘAD KRAJE VYSOČINA. *Strategie rozvoje kraje Vysočina: SWOT analýza Strategická část Implementační část 2021–2027*. [online]. 2020.

⁵⁰ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Ekonomické subjekty na Vysočině k 31. 12. 2020* [online]. 2021.

Pro kraj Vysočina je absolutně charakteristická zemědělská produkce, ačkoliv pro ni nejsou zdejší podmínky na významně dobré úrovni, především díky vyšší průměrné nadmořské výšce a sklonitosti terénu. I přesto je pro určité zemědělské komodity území Vysočiny optimální. V hojné míře se zde pěstují brambory (přibližně třetina produkce ČR), olejnin a chová skot. Kromě toho se krajští podnikatelé nejvíce soustřeďují na kovoobrábění, automobilovém průmyslu, potravinářském průmyslu, strojírenství, dřevozpracujícím průmyslu a textilním průmyslu.

Z ekonomického hlediska kraj Vysočina zaostává za celostátním průměrem. Jeho podíl na hrubém domácím produktu se pohybuje na úrovni 4 procent. V roce 2019 dále činil hrubý domácí produkt na obyvatele cirká 434 tisíc Kč, tj. přibližně 81 % republikového průměru.⁵¹

Co se týče ukazatele průměrného evidenčního počtu zaměstnanců a průměrné měsíční mzdy v regionu Vysočina, situace před a po krizi je následující (viz Tabulka 2).

Tabulka 2: Průměrný počet zaměstnanců a průměrná měsíční mzda v kraji Vysočina v období 2007-2020

	Průměrný počet zaměstnanců, tisíc	Průměrný počet zaměstnanců, % (meziroční index)	Průměrná měsíční mzda na přepočtené počty zaměstnanců, Kč	Průměrná měsíční mzda, % (meziroční index)
2007	180,3	100,5	18 871	107,2
2008	180,7	100,2	20 264	107,4
2009	164,8	91,2	20 641	101,9
2010	165,6	100,5	21 291	103,1
2015	169,0	101,6	24 118	103,6
2020	170,5	97,8	32 737	103,3

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Veřejná databáze: Mzdy a náklady práce* [online]. 2021.

Z tabulky 2 vyplývá, že ekonomická krize měla výrazný vliv na oblast zaměstnání v kraji Vysočina. Tak ukazatel průměrného počtu zaměstnanců klesl ze 180,7 tisíc v roce 2008 na 164,8 tisíc v roce 2009, což představuje téměř 10procentní propad. Situace se jen trochu stabilizovala a za posledních deset let stoupla z 169,0 tisíc na 170,5 tisíc v roce 2020. Růst ukazatele je téměř nepatrný. Lepší je situace v oblasti průměrné měsíční mzdy, která i po důsledcích krize vzrostla. Pokud v roce 2007 tvořila ukazatel 18 871 Kč, pak

⁵¹ BUSINESS INFO. *Charakteristika kraje Vysočina: Ekonomické údaje*. [online]. 2017.

v následujícím roce stoupla na 20 264 a rok poté se zvýšila na 20 641. Sice růst v roce 2009 nebyl výrazný, stále se jednalo o zvýšení ukazatele. V období 2007-2020 výše průměrné měsíční mzdy v kraji Vysočina stoupla o 73 %.

Průměrná mzda v kraji Vysočina pro 1. polovinu roku 2021 činila 34 034 Kč, přibližně 2 600 Kč pod celostátním průměrem. Podíl nezaměstnaných v produktivním věku se pohyboval na hranici 2,7 % a v celorepublikovém srovnání se jednalo o sedmou nejvyšší hodnotu.⁵² Významný ekonomický přínos pro zdejší kraj představuje turismus, kdy v roce 2018 se jednalo o 602.487 příjezdů a celkově se jednalo o 1.464.334 noclehů.⁵³

Pozoruhodná je také situace v oblasti nezaměstnanosti obyvatelů kraje Vysočina (viz Tabulka 3).

Tabulka 3: Obecná míra nezaměstnanosti a počet uchazečů o zaměstnání v kraji Vysočina v období 2007-2020

	Obecná míra nezaměstnanosti, %	Počet uchazečů o zaměstnání
2007	4,6	16 202
2008	3,3	17 874
2009	5,7	28 566
2010	6,9	29 410
2015	4,7	21 268
2020	2,2	11 443

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Veřejná databáze: Zaměstnanost, nezaměstnanost [online]. 2021.

Negativní dopad ekonomické krize se projevil na míře nezaměstnanosti v kraji Vysočina k roku 2010, kdy tento ukazatel tvořil 6,9 % oproti 3,3 % v roce 2008. Situace se zlepšila jen po roce 2015, když obecná míra nezaměstnanosti dosáhla předkrizového ukazatele. Naposledy se tento ukazatel pohyboval kolem 2,2 %. Podobný vývoj je patrný z hlediska ukazatele počtu uchazečů o zaměstnání, který razantně stoupl z 17 874 tisíc v roce 2008 na 28 566 tisíc v roce 2009 a dosáhl svého maxima v roce 2010, a to 29 410. Jedná se o zvýšení o 82 % za dva krizové roky.

⁵² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika kraje: Kraj Vysočina*. [online]. 2021.

⁵³ KRAJSKÝ ÚŘAD KRAJE VYSOČINA. *Strategie rozvoje kraje Vysočina: SWOT analýza Strategická část Implementační část 2021–2027*. [online]. 2020.

4.1.2 Moravskoslezský kraj

Druhým blíže charakterizovaným územním celkem bude Moravskoslezský kraj. Původním názvem Ostravský, je tento jedním ze 14 územních správních celků České republiky a šestým největším s rozlohou 5,5 tisíc kilometrů čtverečních.⁵⁴

Největším a zároveň krajským městem je Ostrava s přibližně 285 tisíci obyvateli. Kraj jako celek čítá necelých 1 200 000 obyvatel, což z něj po Praze a Středočeském a Jihomoravském kraji činí čtvrtý nejlidnatější kraj republiky. Kraj je nadále dělen na 6 nižších administrativních celků (okresů), jimiž jsou: Ostrava-město, Karviná, Frýdek Místek, Opava, Nový Jičín a Bruntál.

Ačkoliv se jedná o poměrně lidnatý územní celek, se svými 300 obcemi však patří k regionům s nejmenším počtem sídel. Charakteristická je tedy koncentrace obyvatel především do větších sídelních celků – měst. Tomu odpovídá i hustota obyvatel, která je 221 obyvatel na kilometr čtvereční, čímž převyšuje průměr ukazatele pro celou zemi, jež činí 136 obyvatel na kilometr čtvereční.⁵⁵

Urbanizovanému charakteru odpovídá i procentuální zastoupení obyvatel v jednotlivých sídelních jednotkách. Toto je následující:⁵⁶

- v obcích do 499 obyvatel žijí 2 % obyvatel,
- v obcích od 500 do 4999 obyvatel žije 26 % obyvatel,
- v celcích od 5000 do 19 999 obyvatel žije 14 % občanů kraje,
- ve městech nad 20 000 se soustřeďuje většina, tedy přes 58 % obyvatel.

Takováto skladba obydlivosti jednotlivě velkých celků je pro Českou republiku netypická, a to především vysoký podíl počtu obyvatel soustředících se do velkých měst nad 20 tisíc obyvatel.

Vysoký stupeň urbanizace byl a je ovlivněn brzkou vysokou mírou industrializace a urbanizace, a to již za doby Rakouska-Uherska. Nerostné bohatství nacházející se v ostravsko-karvinské pánvi se stalo předmětem těžby s níž byla industrializace úzce spjata. Dodnes je tento kraj jedním z center těžebního průmyslu České republiky, významným zejména pro těžbu černého uhlí.

---

⁵⁴ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika Moravskoslezského kraje*. [online]. 2020.

⁵⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika Moravskoslezského kraje*. [online]. 2020.

⁵⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika Moravskoslezského kraje*. [online]. 2020.

Kultura v Moravskoslezském kraji

Jak již bylo uvedeno, tak Moravskoslezský kraj se nachází na hranici tří států – České republiky, Slovenska a Polska z pohledu lidové kultury se jedná o kraj, kde se setkávají národopisné oblasti Kravařska, Lašska, Valašska, Oderska, Těšínska, Hlučínska, Opavska, Krnovska, Bruntálska, Ostravska. V jednotlivých regionech se nachází mnoho dochovaných artefaktů včetně památek tradičního lidového stavitelství, řada souborů a zájmových sdružení, které se zaměřují na ožívování zaniklé tradiční lidové kultury a stejně tak jsou zde i řemeslníci, kteří navazují na tradiční lidovou tvorbu. Regionálními pracovišti pro tradiční lidovou kulturu jsou Muzeum Novojičínska a Muzeum Těšínska.⁵⁷

Ochrana kulturních památek a ochrana památkově hodnotných souborů nebo celků v moravskoslezském kraji, představuje nedílnou součást kulturního dědictví a základní princip památkové péče. V kontrastu se všeobecně zažitým názorem, že Moravskoslezský kraj představuje průmyslový region, se na jeho území nachází značné množství kulturních památek, včetně chráněných území:⁵⁸

- 20 národních kulturních památek,
- 3 městské památkové rezervace,
- 2 vesnické památkové rezervace,
- 19 městských památkových zón,
- vesnických památkových zón,
- 37 ochranných pásem,
- a více jak 5 tisíc movitých a nemovitých kulturních památek.

V Moravskoslezském kraji v roce 2019 mohla kulturní veřejnost navštívit 31 muzeí a památníků, 1 galerii a 24 poboček muzeí a galerií, kde bylo možno shlédnout 129 expozic a 287 výstav. Celkový počet návštěvníků expozic a výstav činil 565 tisíc. V Moravskoslezském kraji najdeme celou řadu hradů, zámků, kláštery, kostely, ale také mlýny. K památkovým objektům, které jsou zpřístupněny návštěvníkům Moravskoslezského kraje patří např. zámek Linhartovy, zámek Slezské Rudoltice, zámek Fryštát, hrad Štramberk, hrad Starý Jičín, ale také např. státní zámek Hradec nad Moravicí, státní zámek Raduň.⁵⁹

---

⁵⁷ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Péče o tradiční lidovou kulturu v kraji*. [online]. 2020.

⁵⁸ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Památková péče v kraji*. [online]. 2020.

⁵⁹ SZABO, P. *Kulturní zařízení v Moravskoslezském kraji v roce 2019*. [online]. 2020.

Ekonomika Moravskoslezského kraje

Tento kraj se nachází v trojúhelníku mezi Polskem a Slovenskem, kdy představuje nejdůležitější průmyslovou oblast střední Evropy. Ekonomika zdejšího kraje tvoří 10 % ekonomiky České republiky, přičemž se zde nachází nejmenší počet registrovaných ekonomických subjektů na přepočít 1 000 obyvatel. Pro Moravskoslezský kraj je charakteristická těžba kvalitního koksovatelného černého uhlí a navazující rozvoj těžkého průmyslu a hutnictví. V tomto kraji se soustředí těžba černého uhlí téměř celé produkce České republiky.⁶⁰

Následující tabulka představuje změny v počtu ekonomických subjektů v Moravskoslezském kraji před a po vypuknutí ekonomické krize.

Tabulka 4: Počet ekonomických subjektů v Moravskoslezském kraji v období 2007-2020

Počet subjektů	Bruntál	Frýdek-Místek	Karviná	Nový Jičín	Opava	Ostrava-město	Celkem
2007	19 333	38 677	40 965	28 734	34 953	72 986	235 648
2008	19 752	39 858	41 846	29 572	35 761	73 697	240 486
2009	19 215	39 540	42 057	29 517	35 831	74 943	241 103
2010	19 226	40 569	42 391	29 930	36 683	76 491	245 290
2015	19 689	44 311	40 744	30 722	38 315	76 432	250 213
2020	20 074	47 578	41 824	31 009	37 867	79 948	258 300

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Veřejná databáze: Organizační statistika*. [online]. 2021.

Informace v tabulce 4 ukazují na to, že ukazatel počtu ekonomických subjektů v Moravskoslezském kraji nebyl krizí ovlivněn. Jejich počet nepřetržitě stoupal od roku 2007 až do roku 2020, přičemž v rámci tohoto období došlo k navýšení o 9,6 %. Nepatrné snížení ukazatelů po výskytu krizi bylo však možné zaznamenat v okrese Bruntál, Frýdek-Místek a Nový Jičín.

V Moravskoslezském kraji se kromě tradiční produkce černého uhlí prosazuje výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody, výroba dopravních prostředků včetně chemického a farmaceutického průmyslu. V průmyslových odvětvích pracuje víc jak třetina z celkového počtu 569, 4 tis. osob zaměstnaných v národním hospodářství. Další 12 % pracuje v obchodu a opravách zboží. Průměrná hrubá mzda se v kraji pro 2. čtvrtletí roku 2021 činila 34 677 Kč. Nejvyšší mzdy se nacházejí v sektorech informačních a komunikačních

⁶⁰ RESTART. *Moravskoslezský kraj – průmyslová bašta*. [online]. 2018.

činnostech, dále peněžnictví, pojišťovnictví, výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu. Naopak nejnižší mzdy jsou v odvětví ubytovacích, stravovacích a pohostinských činností.⁶¹

Ukazatele vývoje průměrného počtu zaměstnanců a průměrné měsíční mzdy v Moravskoslezském kraji před a po krizi jsou zobrazeny v následující tabulce.

Tabulka 5: Průměrný počet zaměstnanců a průměrná měsíční mzda v Moravskoslezském kraji v období 2007-2020

	Průměrný počet zaměstnanců, tisíc	Průměrný počet zaměstnanců, % (meziroční index)	Průměrná měsíční mzda na přepočtené počty zaměstnanců, Kč	Průměrná měsíční mzda, % (meziroční index)
2007	438,7	102,6	19 826	107,2
2008	446,8	101,8	21 166	106,8
2009	426,0	95,3	21 758	102,8
2010	418,2	98,2	22 349	102,7
2015	423,9	101,7	24 445	103,0
2020	421,7	96,7	32 088	103,6

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Veřejná databáze: Mzdy a náklady práce* [online]. 2021.

Ekonomická krize zasáhla oblast zaměstnání v kraji, takže průměrný počet zaměstnanců, který se teprve začal zvyšovat po roce 2007, již v roce 2009 klesl o 4,6 %. Dále také došlo ke snížení tohoto ukazatele na 418,2 tisíc v roce 2010. V roce 2020 průměrný počet zaměstnanců v Moravskoslezském kraji činil 421,7 tisíc, což hovoří o 3,8procentním poklesu v porovnání s rokem 2007. Průměrná měsíční mzda v tomto kraji, stejně jako v kraji Vysočina, negativně zasažena nebyla, i když její růst v roce 2009 byl očekávaně mírnější.

Moravskoslezský kraj se vyznačuje druhou nejvyšší mírou nezaměstnanosti v České republice, kdy na jedno volné místo připadne 15 uchazečů. Podrobné informace týkající se míry nezaměstnanosti v kraji jsou uvedeny v tabulce níže.

⁶¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika Moravskoslezského kraje*. [online]. 2017.

Tabulka 6: Obecná míra nezaměstnanosti a počet uchazečů o zaměstnání v Moravskoslezském kraji v období 2007-2020

	Obecná míra nezaměstnanosti, %	Počet uchazečů o zaměstnání
2007	8,5	65 816
2008	7,4	57 455
2009	9,7	80 581
2010	10,2	82 776
2015	8,1	72 573
2020	3,6	45 157

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Veřejná databáze: Zaměstnanost, nezaměstnanost* [online]. 2021.

Ukazatel obecné míry nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji stoupl v roce 2009, tj. rok po světovém výskytu ekonomické krize, a to ze 7,4 % v roce 2008 na 9,7 %. V následujícím roce negativní dopad stále pokračoval a míra nezaměstnanosti dosáhla ukazatele 10,2 %. Již poté se začala postupně snižovat. Stejně jak se vyvíjel ukazatel počtu uchazečů o zaměstnání v tomto regionu.

4.2 Analýza stupně urbanizace vybraných regionů před a po světové hospodářské krize

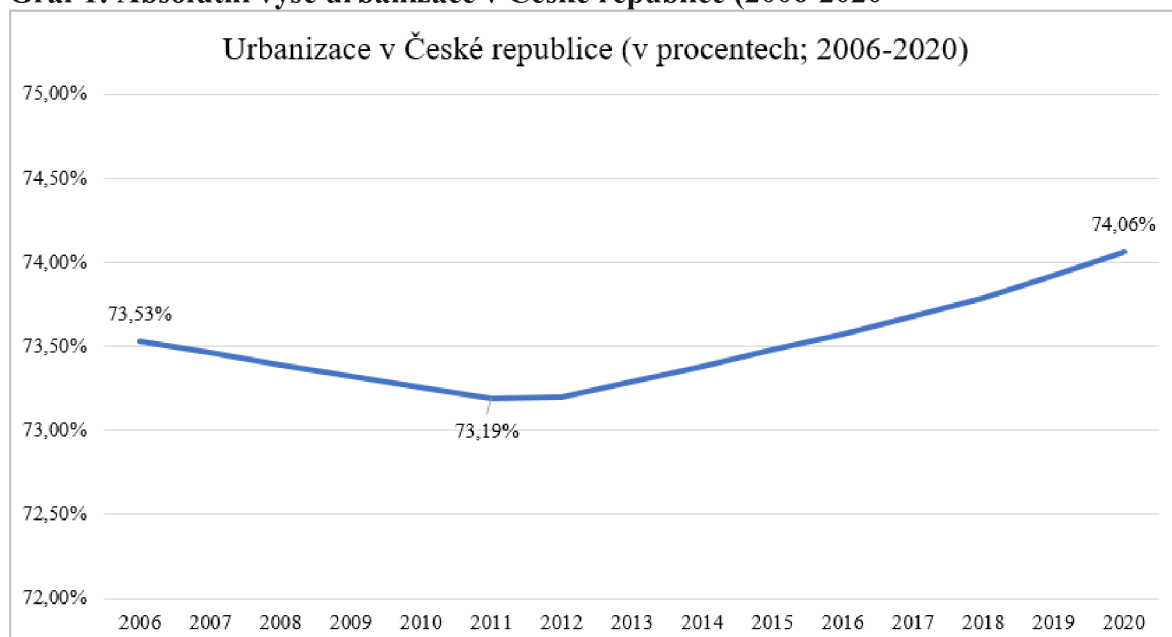
4.2.1 Urbanizace v České republice

V České republice je město definováno minimálním počtem obyvatel, kdy je dnes hranice nastavená na počtu 3000 obyvatel. V současné době (k červnu roku 2020) je v České republice evidováno 608 měst, ačkoliv 1/3 měst nespĺňuje podmínku o počtu obyvatel.

Největšími městy České republiky jsou Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec a Olomouc.

K dnešnímu datu celostátní stupeň urbanizace dosahuje 74 procent. Pro zhodnocení toho, jak se úroveň urbanizace odlišuje v jednotlivých regionech v rámci České republiky, nejprve je zapotřebí prozkoumat daný ukazatel na příkladu celé země. Pak je možné porovnat ukazatele kraje Vysočina a Moravskoslezského kraje s celostátním průměrem a mezi sebou (viz Graf 1).

Graf 1: Absolutní výše urbanizace v České republice (2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě The World Bank, 2021

Překvapivě nejvyšší míra urbanizace byla v České republice v období existence Československa, a sice v roce 1981, kdy činila 75,48 %. Od té doby stupeň urbanizace v České republice mírně, ale postupně klesal až do roku 2013.

Ve sledovaném období 2006 až 2020 je na počátku vidět trend mírného poklesu stupně urbanizace, který v období velké ekonomické recese mírně posílil. Svého minima dosáhl ukazatel v roce 2011, kdy ve městech žilo 73,19 procent obyvatel. Od tohoto roku podíl měšťanského obyvatele kontinuálně roste a v roce 2020 poprvé od roku 1999 překonal hodnotu 74 procent.⁶²

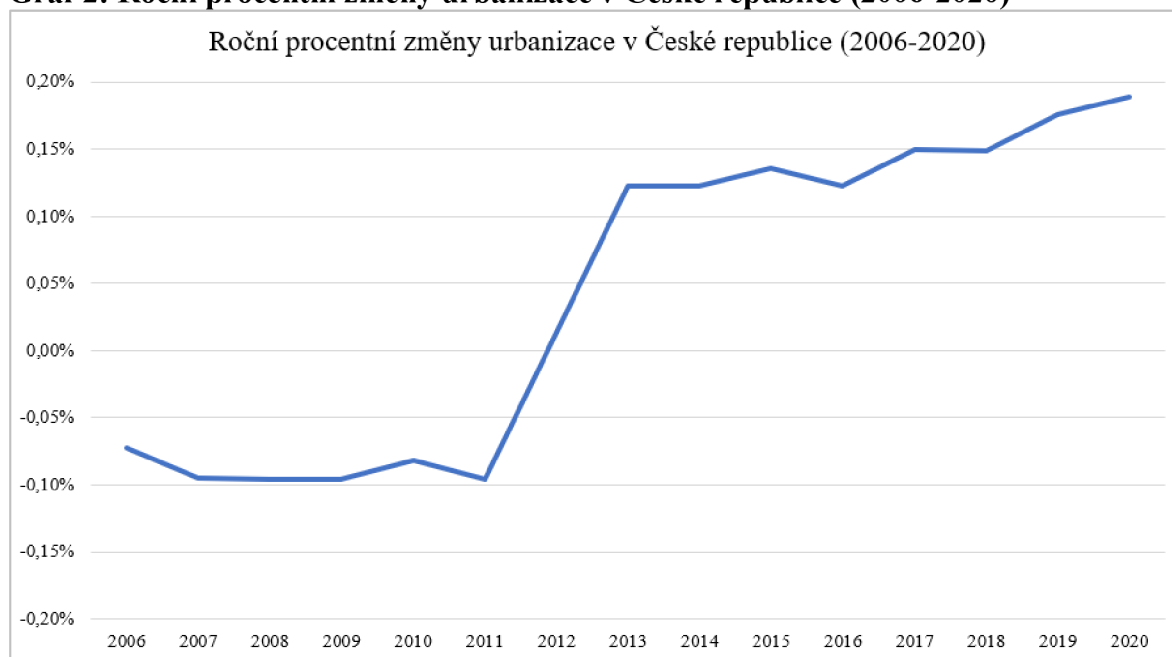
Pro lepší představu tempa vývoje urbanizace ve sledovaném období je doložen graf 2. Ten zobrazuje nejprve tempo úbytku měšťanského obyvatelstva trvajících do roku 2011, a poté jeho opětovný nárůst.

Na počátku grafu lze spatřit, že tempo poklesu míry urbanizace nebylo výrazně ovlivněno ekonomickou krizí z roku 2008. Pokles měšťanského obyvatelstva již představoval dlouhodobý trend, avšak takřka v nepatrných hodnotách.

Po roce 2011 je vidět zásadní přelom v trendu ukazatele, který počal růst. Důvody nárůstu podílu měšťanského obyvatelstva mohou být postupně se rekuperující ekonomika do období expanze či pokles ceny bytů, který byl nejnižší na konci roku 2010.

⁶² THE WORLD BANK. *Urban population (% of total population) - Czech Republic*. [online]. 2021.

Graf 2: Roční procentní změny urbanizace v České republice (2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě The World Bank, 2021

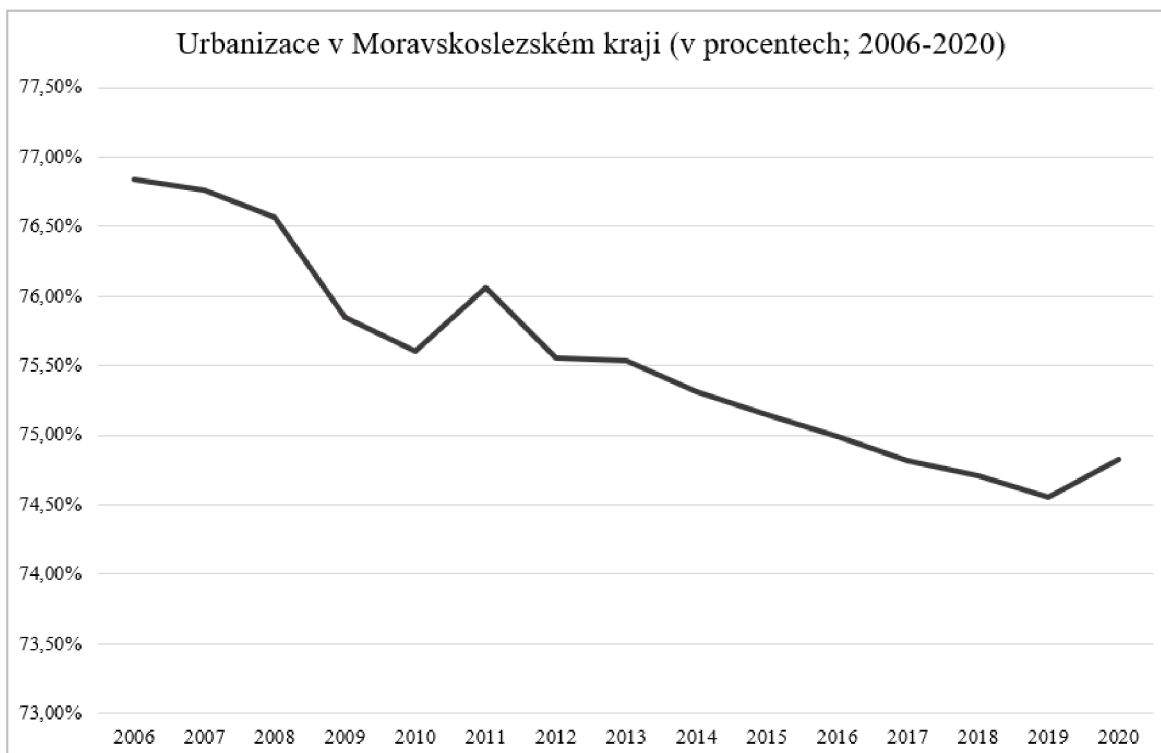
Z dat urbanizace tedy vyplývá, že Česká republika se pohybuje na evropském průměru ukazatele. Dále z nepatrných ročních změn lze považovat zemi za rozvinutou ekonomiku, pro kterou je příznačný a charakteristický vysoký podíl měšťanského obyvatelstva a pomalý tempo jeho růstu. Naopak pro rozvojové země (potažmo regiony) je charakteristické rychlé tempo urbanizace, viz například Čína, kdy za stejné období vzrostl stupeň urbanizace ze 43 na 61 procent.⁶³

4.2.2 Stupeň urbanizace v Moravskoslezském kraji

Jak již bylo řečeno v charakteristice kraje, Moravskoslezský kraj zaujímá v rámci České republiky jednoznačnou pozici urbanizovaného kraje. Co do počtu obyvatel čtvrtý nejvíce osídlený kraj v rámci republiky, a k tomu jedna z nejmenších sídelních roztříštěností. Procentuální zastoupení měšťanské populaci v Moravskoslezském kraji viz následující graf 3.

⁶³ TEXTOR, C. *Degree of urbanization in China from 1980 to 2020* [online]. 2021.

Graf 3: Urbanizace v Moravskoslezském kraji (v procentech; 2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu, 2021

Graf 3 zobrazuje postupný vývoj urbanizace Moravskoslezského kraje ve sledovaném období. Na první pohled je zřetelný pokles vývoje podílu měšťanské populace. Na počátku sledovaného období, tedy v roce 2006, ve městech žilo takřka 77 % obyvatelstva, tedy výrazně nad průměr České republiky. Od té doby dochází k postupnému úbytku, který je zapříčiněn celkovým odlivem obyvatelstva z kraje. Tak například v roce 2006 žilo v kraji, dle údajů Českého statistického úřadu, 1,25 milionu obyvatel, přičemž v roce 2020 o bezmála 50 tisíc méně. Významný exodus obyvatel zaznamenává krajské město Ostrava. Mezi lety 2006 a 2020 se počet Ostravanů snížil přibližně o 21 tisíc.

Pro rok 2020 činí dosahuje stupeň urbanizace v kraji 74,8 procent, tedy lehce nad úrovní celostátního průměru.

Obdobně jako v případě České republiky, je graficky zachycen tok ročních změn v ukazateli, vyjádřený následujícím grafem 4.

Graf 4: Roční procentní změna urbanizace v Moravskoslezském kraji (2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu, 2021

Oproti celostátnímu průměru jsou roční přírůstky a úbytky měšťanské populace v Moravskoslezském kraji značně rozkolísanější. Největší úbytek byl registrován v období krize, konkrétně v roce 2009. Navazoval na něj však největší roční přírůstek 0,8 % v roce 2011. Od té doby se však roční procentní změny neměnně pohybují v záporných hodnotách, nejčastěji okolo hladiny -0,2 %. V roce 2020 však byl opět po několika letech zaznamenán lehký nárůst.

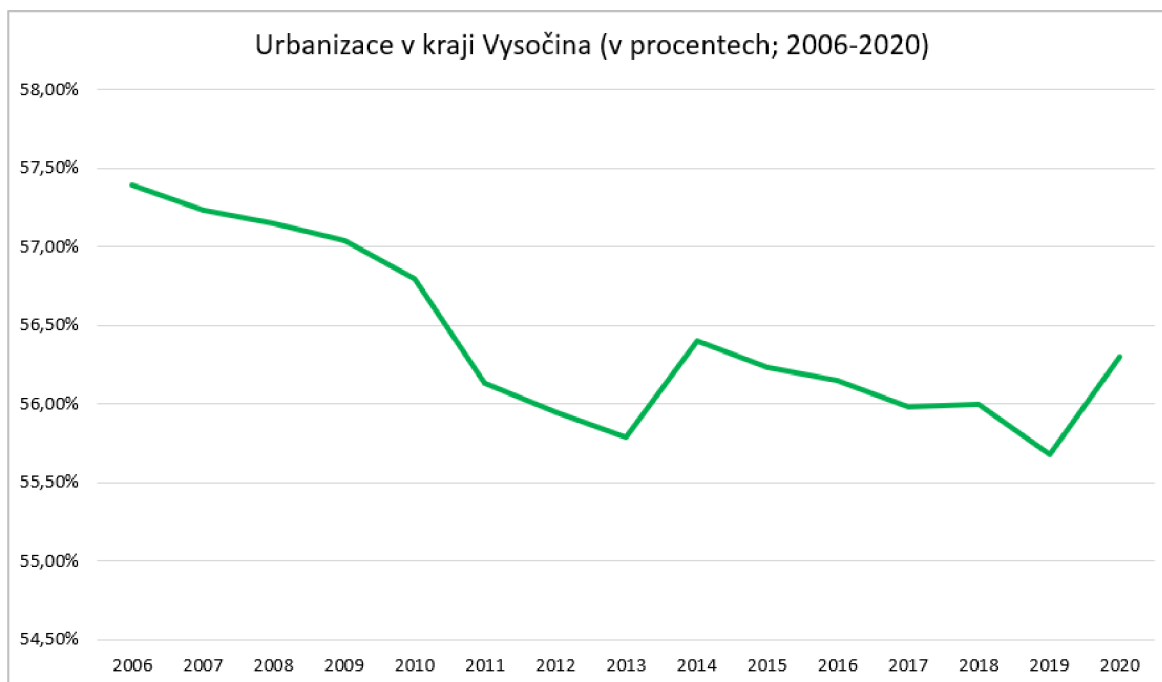
4.2.3 Stupeň urbanizace v kraji Vysočina

V porovnání s Moravskoslezským krajem (a respektive i s celou Českou republikou) se kraj Vysočina nachází na úplně opačném spektru míry urbanizace. Tento jev je dán relativně nízkým počtem obyvatel v kraji a taktéž velice roztržitou sídelní strukturou, kdy je v kraji 2,5x více obcí, než je tomu v případě Moravskoslezského kraje.

Vývoj stupně urbanizace v kraji Vysočina ve sledovaném období je vyjádřen grafem 5.

Graf 5: Urbanizace v kraji Vysočina (v procentech; 2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu, 2021

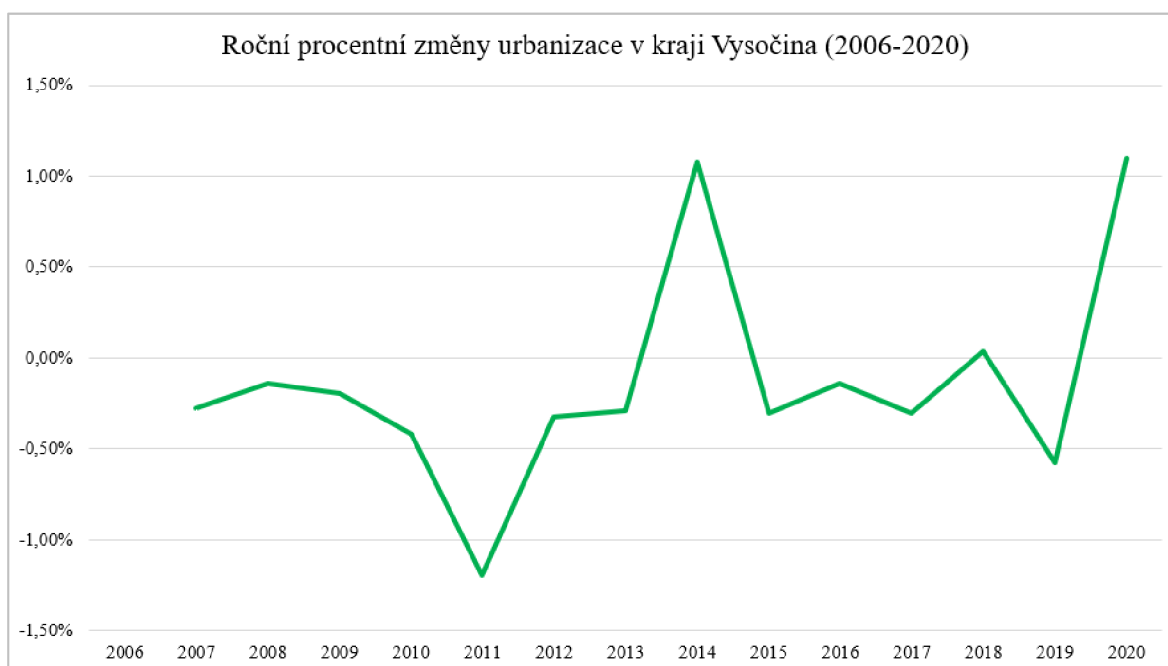
Jak lze z grafu 5 vyčíst, kraj Vysočina disponuje podílem měšťanského obyvatelstva pouze úrovni okolo 56 procent, tedy hluboko pod celostátním průměrem 74 procent.

Obdobně jako tomu je v případě Moravskoslezského kraje, i zde dochází k nepatrnému, avšak pozvolnému úbytku stupně urbanizace. Za sledované období došlo k poklesu urbanizace přibližně o 1 %.

Na počátku období, v roce 2006, žilo v kraji Vysočina ve městech přibližně 57,5 % obyvatel. Nejmenší podíl byl Českým statistickým úřadem zaznamenán v letech 2014 a 2019, kdy podíl měšťanského obyvatelstva klesl pod 56 procent. Na rozdíl od České republiky i Moravskoslezského kraje nedošlo k výraznějšímu zrychlení úbytku urbanizace za období ekonomické krize. Obdobně však došlo na začátku minulé dekády k lehkému nárůstu v ukazateli.

Na následujícím grafu 6 jsou opět vyobrazeny roční změny v ukazateli za sledované období, tentokrát však v kraji Vysočina.

Graf 6: Roční procentuální změny urbanizace v kraji Vysočina (2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu, 2021

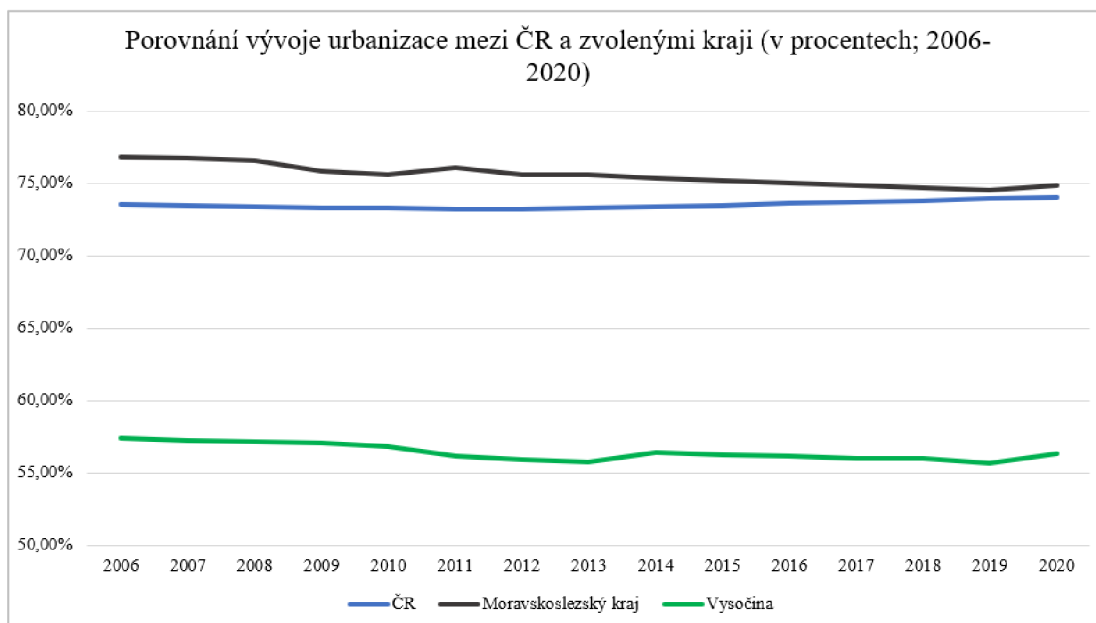
Z grafu číslo 6 roční změny je zřetelný největší propad v míře urbanizace v roce 2011, kdy se ukazatel k předchozímu roku snížil o více než 1 %. Jak již bylo popsáno, největšího růstu bylo zaznamenáno v letech 2014 a 2019, a sice taktéž nad hranicí jednoho procenta.

4.2.4 Srovnání vývoje urbanizace ve sledovaných oblastech

Zakončení této části se ponese v duchu porovnání průběhů urbanizačních ukazatelů mezi Českou republikou a zvolenými kraji.

Na grafu 7 je zřetelně vidět úbytek, který v míře urbanizace v porovnání s Českou republikou zaznamenal Moravskoslezský kraj, jež se v současnosti pohybuje lehce nad celostátním průměrem. Zajímavým fenoménem je snižování míry urbanizace v obou krajích, přičemž v národním průměru žije stále čím dál tím více obyvatel ve městech. Tento jev je dán stěhováním měšťanského obyvatelstva z obou krajů.

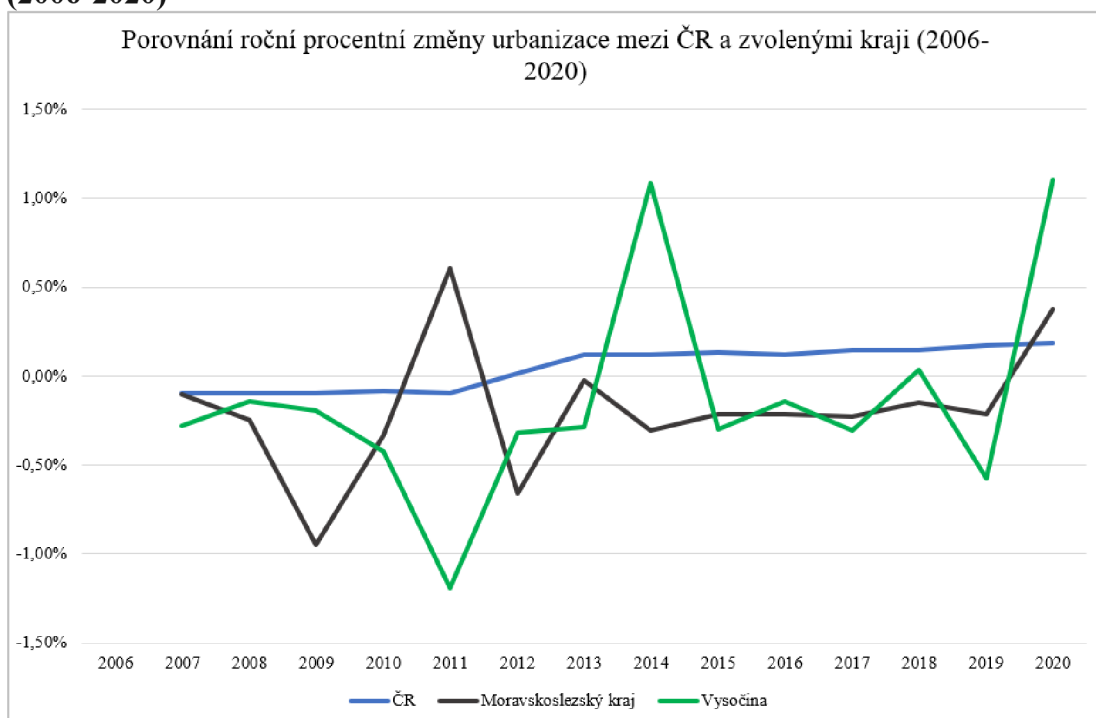
Graf 7: Porovnání vývoje urbanizace mezi ČR a zvolenými kraji (v procentech; 2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu a The World Bank, 2021

Pozoruhodným jevem na grafu 8 je porovnání stability ročních změn. Na křivce pro celou Českou republiku je pozorovatelná stabilita ve vývoji ukazatele, který v posledních letech kontinuálně roste bez žádných větších výkyvů.

Graf 8: Porovnání roční procentní změny urbanizace mezi ČR a zvolenými kraji (2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu a The World Bank, 2021

Naopak by se dalo konstatovat, že si oba dva analyzované kraje ve sledovaném období prochází poněkud turbulentním obdobím výkyvů v růstu nebo poklesu míry urbanizace. Na druhou stranu se tyto výkyvy pohybují v řádech desetin procent, tedy v relativně zanedbatelných hodnotách.

4.3 Rozvoj regionů před a po světové hospodářské krizi – rozbor vybraných ukazatelů

4.3.1 Podmínky pro sociální rozvoj

V rámci sociálního pilíře se jedná zejména o naplnění základních lidských potřeb, ale také potřeb duchovních s plným respektem a ohledem ke kulturním a civilizačním zvláštnostem a požadavkům. Duchovní rovina taktéž zahrnuje nový systém hodnot vytvářejících bohatý a pestrý život a zajišťujících rozvoj autentické a autonomní lidské osobnosti.⁶⁴

Při strategickém plánování rozvoje se myslí především na následující sociální podmínky a aspekty.⁶⁵

- udržení stabilního počtu obyvatel ČR a jejích krajů,
- trvale snižovat míru nezaměstnanosti na ekonomicky zdravou míru,
- snižovat regionální disparity v nezaměstnanosti, zvyšovat příležitosti napříč kraji a regiony,
- udržovat vhodné formy rozmanitosti kultur, života venkova a v aglomeracích,
- zajistit stálý růst úrovně vzdělanosti napříč společnostmi, včetně vzdělanosti v kultuře, a tím zajišťovat konkurenceschopnost české společnosti,
- zajistit kvalitní a dostupnou zdravotní péči pro všechny obyvatele,
- podporovat rozvoj lidských zdrojů a dosáhnout maximální sociální soudržnosti.

Nezaměstnanost ve sledovaném období

Za sociální ukazatel vyjadřující vývoj České republiky a jednotlivých krajů v období před, v průběhu a po ekonomické recesi z roku 2008, je zvolena nezaměstnanost.

---

⁶⁴ RYNDA, I., DLOUHÁ, J., a kol. *Trvale udržitelný rozvoj a vzdělávání: Hledání odpovědí na výzvy současného světa* [online]. 2000.

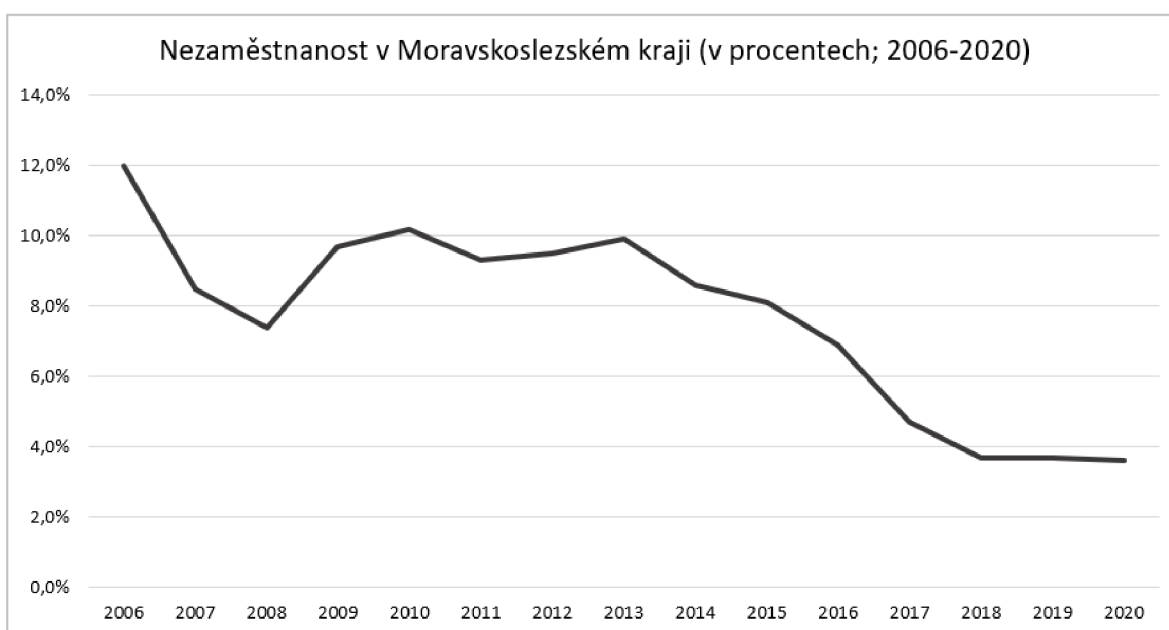
⁶⁵ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Principy, nástroje a návrh priorit pro dopracování aktualizované Strategie udržitelného rozvoje České republiky* [online]. 2007, s. 4.

Nezaměstnanost by se určitě dala započítávat do ekonomických faktorů a podmínek, avšak pro svůj sociální přesah patří i do této skupiny.

- *Nezaměstnanost v Moravskoslezském kraji*

Skutečnost, že se míra nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji pohybuje na vyšších hodnotách patří mezi obecné vědomosti. V České republice je zcela běžným trendem vyšší nezaměstnanost v okrajových částích území. Značně vyšších hodnot nezaměstnanosti než je celostátní průměr například dosahují i kraje Olomoucký nebo Ústecký. Vývoj nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji je zobrazen následujícím grafem 9.

Graf 9: Nezaměstnanost v Moravskoslezském kraji (v procentech; 2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu, 2021

Na počátku sledovaného období činila nezaměstnanost v kraji 12 %. To znamenalo, že přibližně každý desátý nemohl pracovat, ačkoliv k tomu byl plně způsobilý a aktivně se o pracovní místa ucházel. Do klíčového krizového roku 2008 se míra nezaměstnanosti smršťovala až na hodnotu necelých osmi procent.

Avšak následkem ekonomické krize se nezaměstnanost v kraji opět zvýšila nad hranici desíti procent, nad kterou či kolem které zůstala až do roku 2013. Díky všeobecně se zlepšující ekonomické situaci spojené s ekonomickým růstem především v druhé polovině uplynulé dekády se nezaměstnanost kraje povedlo dostat až na úroveň necelých 4 procent v roce 2020.

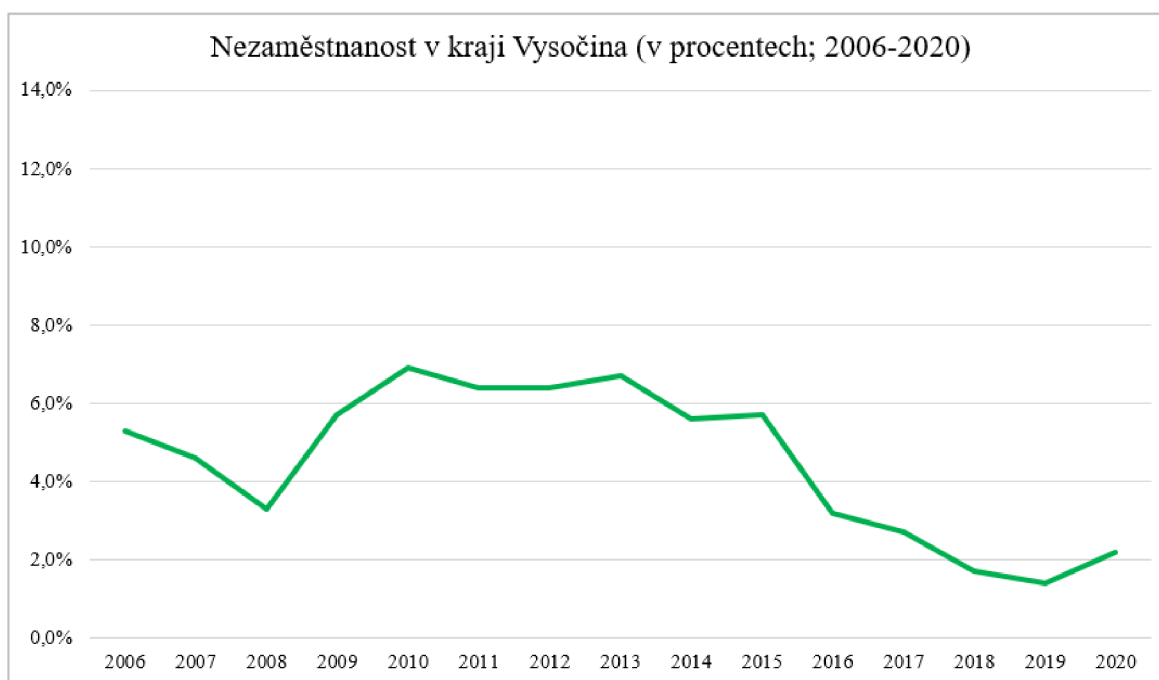
Obecně důvodem vyšší nezaměstnanosti a vyššího nárůstu její míry v krizovém období je procyklický charakter průmyslu, který je pro tento kraj ryze charakteristický.

Zaměstnanost v průmyslu, například v hutnickém, silně podléhá vývoji ekonomického cyklu.

- *Nezaměstnanost v kraji Vysočina*

Naopak od Moravskoslezského kraje si Vysočina drží stabilně výrazně nižší úroveň nezaměstnanosti. Úroveň nezaměstnanosti samozřejmě kolísá v závislosti na ekonomickém cyklu, avšak hodnoty a výkyvy nejsou tak výrazné, jako v případě druhého kraje. Roční vývoj nezaměstnanosti ve sledovaném období zobrazuje graf 10.

Graf 10: Nezaměstnanost v kraji Vysočina (v procentech; 2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu, 2021

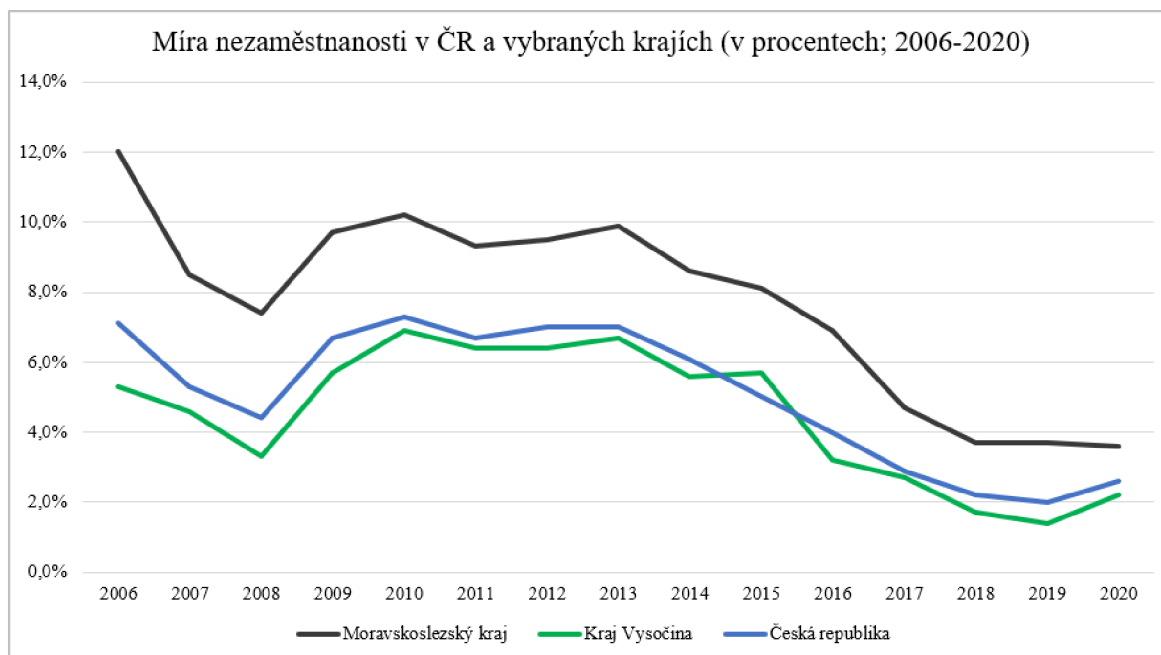
Kraj Vysočina se dlouhodobě vyznačuje podprůměrnou mírou nezaměstnanosti. Toto je výsledek ekonomicky bezpečného zaměření kraje, ve kterém převažuje zemědělská činnost, jež je relativně inertní vůči změnám ekonomického cyklu, jelikož poptávka po potravinách, jakožto jedné ze základních lidských potřeb, bude existovat i v krizovém období.

Následkem ekonomické krize z roku 2008 vzrostla míra nezaměstnanosti v kraji na úroveň přibližně sedmi procent. Zlomovým rokem poklesu v ukazateli byl rok 2015, od kterého v rychlém tempu klesal. V letech 2018 a 2019 se míra nezaměstnanosti dostala pod 2 %. Důsledkem covidové pandemie nezaměstnanost nepatrně vzrostla nad dvě procenta.

Srovnání míry nezaměstnanosti s Českou republikou

Pro nejlepší názorné zobrazení je v následujícím grafu 11 míra nezaměstnanosti obou krajů porovnána jak mezi sebou, tak i s celostátním průměrem.

Graf 11: Míra nezaměstnanosti v ČR a vybraných krajích (v procentech; 2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu, 2021

V porovnání krajů a České republiky lze zpozorovat vcelku podobné vývoje v míře nezaměstnanosti za sledované období. Zároveň je na tomto grafu demonstrována nadprůměrná úroveň v Moravskoslezském kraji, která se po většinu sledovaného období pohybovala přibližně o 2-3 % výše. Na druhou stranu lze pozorovat nepatrně podprůměrnou nezaměstnanost v kraji Vysočina k celostátnímu průměru. Zajímavou skutečností je, že jak na Vysočině, tak celostátně vzrostla nezaměstnanost avšak v Moravskoslezském kraji nikoliv. Toto může být důsledkem velice specifické covidové krize, který v roce 2020 zasáhla především sektor služeb, které v průmyslovém Moravskoslezském kraji nemají takové zastoupení. Lze však předpokládat, že následnou post-covidovou ekonomickou recesí bude zasažen i tento kraj a to se promítne v nárůstu jeho nezaměstnanosti.

Potenciální nárůst se počal ukazovat realitou, kdy v srpnu 2021 byla v Moravskoslezském kraji evidována nezaměstnanost 5,1 %, tedy nárůst o 1,2 % k roku 2020.⁶⁶

Počet obyvatel

Druhým indikátorem, jenž je definován jako jedna ze stěžejních podmínek sociálního rozvoje je počet obyvatel. Sociální rozvoj jde ruku v ruce s aktivitami obyvatel a jeho objem

⁶⁶ TISKOVÁ ODDĚLENÍ MPSV A ÚP ČR. *Tisková zpráva: Nezaměstnanost v srpnu klesla na 3,6 %.* Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) [online]. Praha, 2021.

je odrážen objemem populace. Není složité si představit, že na území, na kterém hromadně ubývá počet obyvatelstva, nebude docházet k velkému stupni sociálního rozvoje.

- *Vývoj počtu obyvatel v Moravskoslezském kraji*

Prvním krajem, kde je popsán vývoj počtu jeho obyvatel je Moravskoslezský kraj, který se v posledních letech potýká s odlivem obyvatel. Graf 12 zobrazuje roční změny v počtu obyvatel za sledované období.

Graf 12: Roční změna obyvatelstva Moravskoslezského kraje (v procentech; 2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu, 2021

Ve sledovaném období představovaly pouze roky 2008 a 2009 jediná dvě období, kdy se počet obyvatel v kraji zvýšil v porovnání s rokem předchozím. Od té doby počet obyvatel v kraji kontinuálně klesá a během patnácti let se snížil přibližně od 50 tisíc.

K největšímu tempu odlivu obyvatel docházelo v letech 2010 a 2011, tedy ihned po ekonomické krizi z roku 2008. Od roku 2012 se tempo odlivu občanů snížilo, avšak trend vývoje zůstal stále negativní. K relativně výraznějšímu propadu došlo opět v roce 2020. Tento může být parciálně způsobený i pandemií covidu-19, kdy v kraji dle statistik Českého statistického úřadu bylo zaznamenáno přibližně o 3 tisíce úmrtí víc, než v předchozích letech.

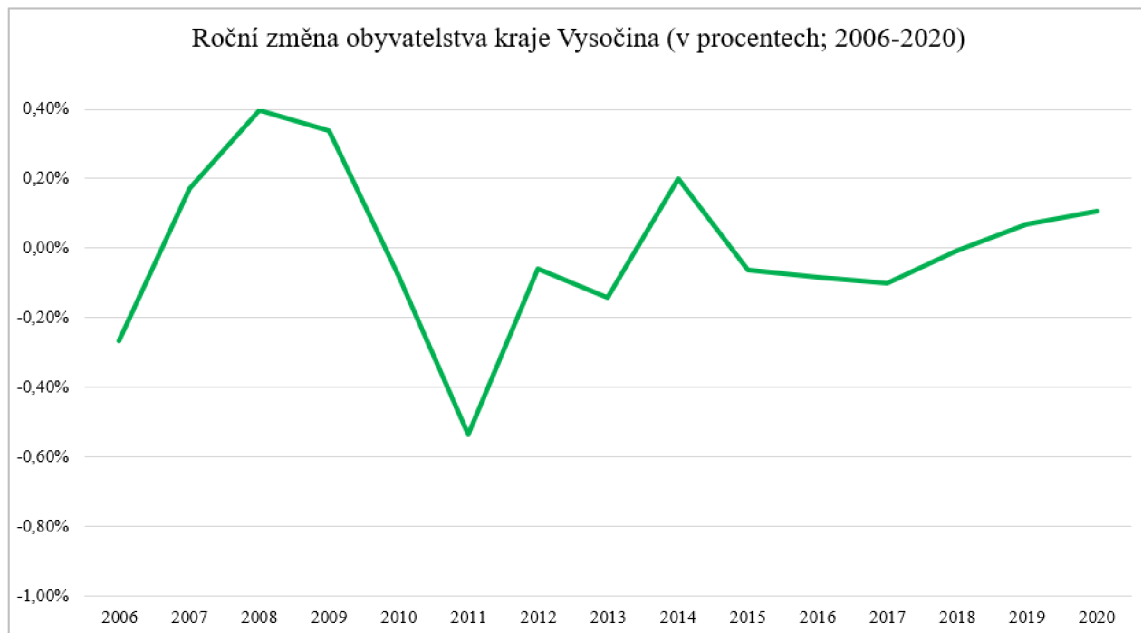
- *Vývoj počtu obyvatel kraje Vysočina*

Na rozdíl od Moravskoslezského kraje nezažila ve sledovaném období Vysočina obdobný propad v počtu obyvatelstva. Naopak tato hodnota byla velice stabilní, a dokonce

v tomto kraji žilo více obyvatel v roce 2020, než v roce 2006. Roční změny v populaci Vysočiny jsou vyobrazeny na následujícím grafu 13.

Graf 13: Roční změna obyvatelstva kraje Vysočina (v procentech; 2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu, 2021

Pro kraj Vysočina je příznačným vyšší míra nestability ve vývoji počtu obyvatel. Mezi lety 2008 až 2010 se počet obyvatel kraje nepatrně rozrůstal. K největšímu propadu docházelo mezi lety 2011 až 2013, kdy se počet obyvatel mizivě snižoval. Od té doby se až do současnosti drží v blízkosti nulové či nepatrně pozitivní změny.

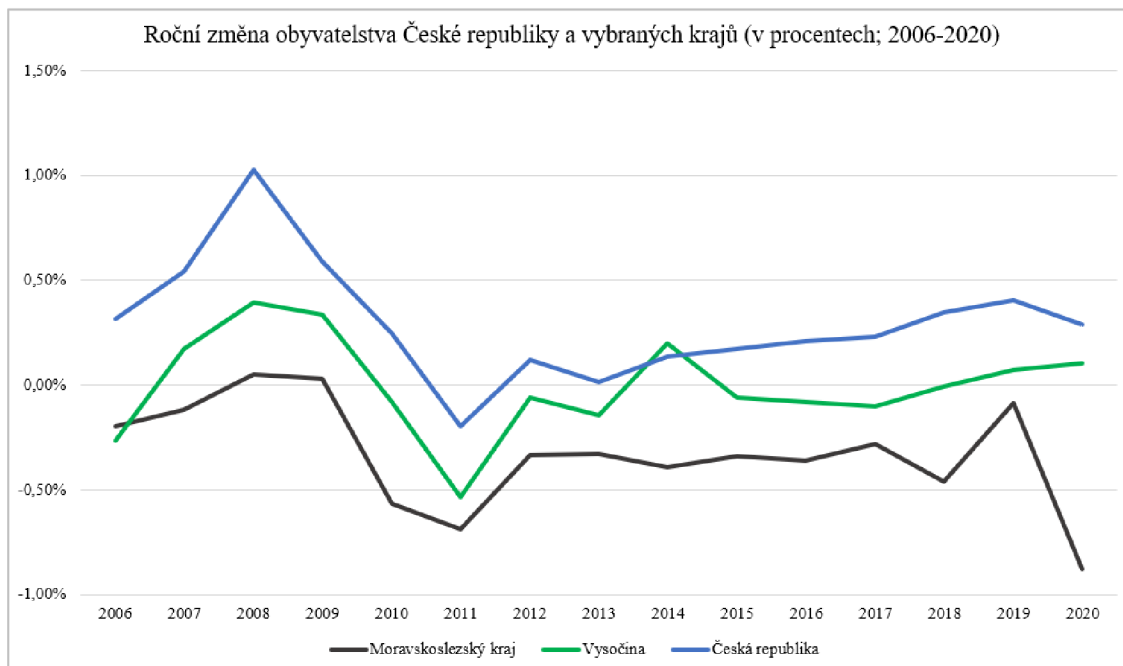
- *Porovnání počtu obyvatel s Českou republikou*

Obdobně, jako tomu je v případě míry nezaměstnanosti, i tento ukazatel je následujícím grafem 14 porovnán s Českou republikou i mezi kraji navzájem.

Na grafu číslo 13 porovnávající oba zvolené kraje s Českou republikou je opět vidět jakási analogie vývoje ukazatele, a to především v období okolo krize a v nejbližších letech po ní.

Česká republika jako celek po celou dobu registruje pozitivní přírůstek obyvatel s výjimkou v roce 2011. Obecně pro tento rok a rok následující je snížení přirozeného přírůstku obyvatel, který byl spojený s nižší porodností, která se dá chápat jako důsledek ekonomické krize, která s sebou přinesla nejistotu. Zajímavým poznatkem tedy je, že i přirozený přírůstek (tempo populačního růstu) je ekonomicky procyklickým fenoménem.

Graf 14: Roční změna obyvatelstva České republiky a vybraných krajů (v procentech; 2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu, 2021

Z porovnání tedy vyplývá, že Moravskoslezský kraj z pohledu vývoje počtu obyvatel disponuje nejnižším sociální potenciálem, a to jak v porovnání s krajem Vysočinou, tak i v celorepublikovém porovnání. Problematickým prvkem v tomto je trvale vyšší míra nezaměstnanosti, ale i například dlouhodobě nižší mzdy (viz následující kapitola) či vyšší ekologická zátěž oblasti způsobená charakterem průmyslu.

Naopak kraj Vysočina, stejně jako Česká republika v průměru, mají z hlediska těchto dvou indikátorů doposud pozitivní podmínky pro sociální, potažmo socioekonomický rozvoj.

4.3.2 Podmínky pro ekonomický rozvoj

Podmínkami pro ekonomický rozvoj se rozumí možnosti a rozsah ekonomických aktivit. Množství ekonomických aktivit je ovlivněno celou řadou faktorů, například počtem ekonomicky aktivních obyvatel, podnikatelskými příležitostmi, mírou investic, migrací, a tak podobně.

Ekonomický rozvoj je jedním ze strategických pilířů rozvoje každé země či každého územního celku.

Česká republika jako celek definuje následující strategické cíle v oblasti podmínek pro ekonomický rozvoj:⁶⁷

- snaha udržet stabilní ekonomiku, rezistentní vůči negativním interním i externím jevům,
- podporovat konkurenceschopnost ekonomického odvětví, především v oblasti průmyslu, zemědělství a služeb,
- podporovat takový ekonomický rozvoj, který bude efektivní, energeticky šetrný a ohleduplný k životnímu prostředí,
- zvyšovat životní úroveň obyvatelstva a snižovat regionální disparity.

Příjmové podmínky

Nejjednodušší, ale zároveň i nejefektivnější metodou popisu a analýzy ekonomických podmínek jsou mzdové a platové podmínky v jednotlivých krajích, tedy souhrnně podmínky příjmové. K disparitám mezi kraji bude většinou docházet na straně mzdové, neboť tu určuje a vyměřuje soukromý sektor, na rozdíl od platu, jež je vyplácen ve veřejném sektoru, a který je vymezen 16 platovými třídami a 12 platovými stupni, jež jsou definovány Vládou České republiky. Jedinou právní úpravou v případě mzdy je její minimální výše. Ta je v současné době stanovena na 15 200 Kč měsíčně, tedy 90,50 Kč na hodinou.

• Příjmové podmínky v Moravskoslezském kraji

Obdobnou všeobecně známou realitou, jako tomu bylo v případě dlouhodobě vyšší nezaměstnanosti, je také situace ohledně výše mezd v tomto kraji, která je dlouhodobě pod úrovní celostátního průměru.

Ačkoliv kraj disponuje poměrně významným průmyslovým zastoupením v rámci země, tak zde kromě vyšší míry nezaměstnanosti je pracovní síla i hůře placená.

Vývoj průměrné mzdy ve sledovaném období je znázorněn na grafu 15.

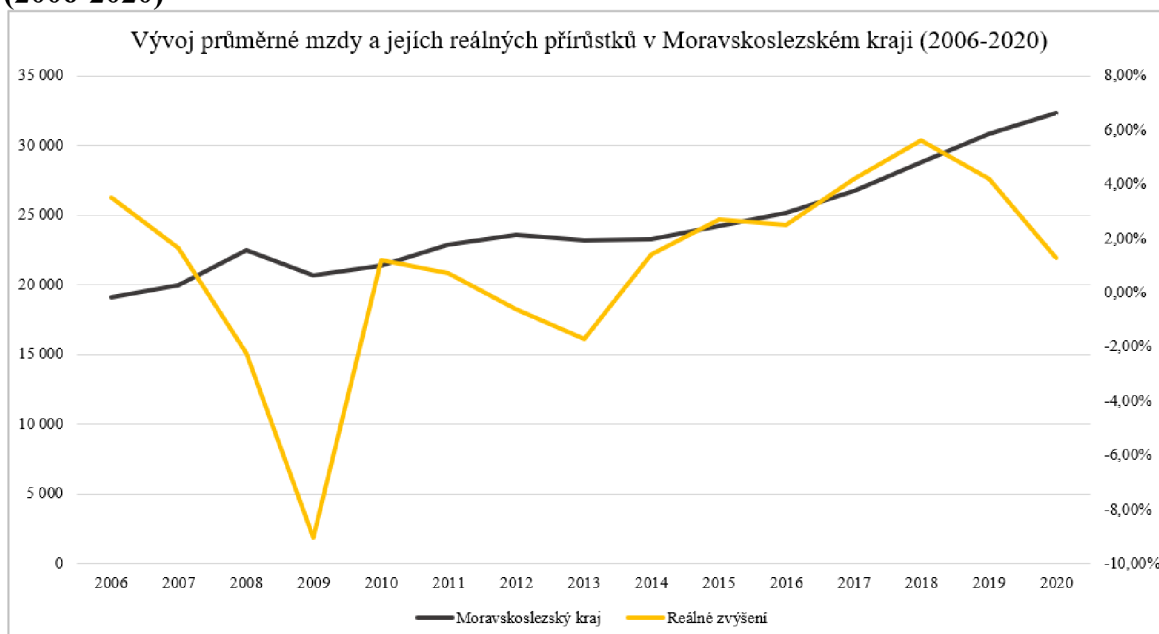
Na počátku sledovaného období, tedy v roce 2006, činila průměrná mzda v kraji přibližně 19 tisíc korun. Těsně v předkrizovém období zaznamenal tento indikátor pozitivní nárůst až na hodnotu 22,5 tisíců. Tento kladný trend byl přetnut v krizovém období, především v roce 2009, kdy průměrná mzda opět klesla, a to jak v nominálním, tak i reálném vyjádření, do kterého byla započtena inflace.

---

⁶⁷ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Strategie regionálního rozvoje České republiky* [online]. 2006.

Od roku 2010 až do 2020 nominální mzda kontinuálně rostla každý rok. Mzda navíc rostla většinou i v reálném vyjádření. Výjimkami byly roky 2012 a 2013, kdy tempo růstu spotřebitelských cen bylo vyšší růstu mzdy.

Graf 15: Vývoj průměrné mzdy a jejích reálných přírůstků v Moravskoslezském kraji (2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu, 2021

Druhá polovina minulé dekády se však nesla veskrze v tempu ekonomického růstu, který se pozitivně odrazil v čistě rostoucí hodnotě. V roce 2020 se hodnota průměrné měsíční mzdy v kraji vyšplhala na hodnotu 32 325 korun, tedy o více než 13 tisíc více, než v roce 2006. Avšak přibližně od roku 2018 lze opět spatřovat počínající trend poklesu reálného nárůstu ukazatele, a to díky zrychlující inflaci.

Pro rok 2021, především jeho druhou polovinu, lze očekávat pokračování podobného trendu, neboť míra spotřebitelských cen rostla dle prvních odhadů ještě rychleji, než v předchozích obdobích.

- *Příjmové podmínky v kraji Vysočina*

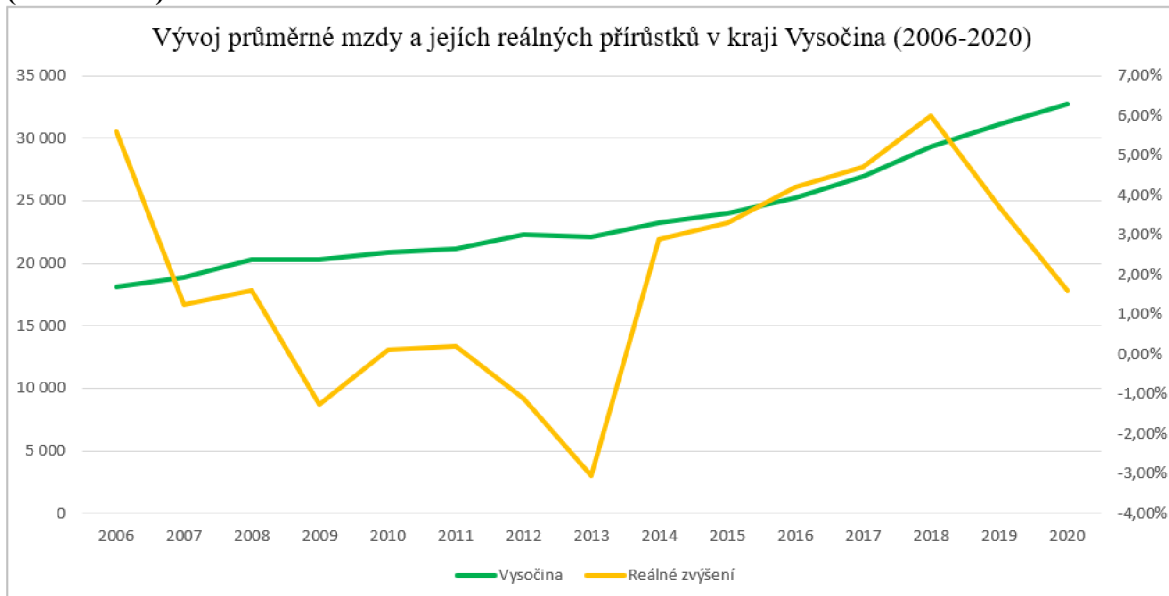
Vývoj průměrné mzdy v kraji Vysočina je znázorněn na grafu 16.

Obdobně jako tomu je v případě Moravskoslezského kraje, i pro Vysočinu platí, že má, v porovnání s Českou republikou, podprůměrnou hodnotu průměrné mzdy. Srovnatelný s Moravskoslezským jsou i hodnoty mzdy na počátku i na konci sledovaného období.

V roce 2006 byly na Vysočině průměrné měsíční mzdy ve výši 18 tisíc korun, tedy ještě o tisíc korun méně, než v Moravskoslezském kraji. Nad 20 tisíc se mzdy dostaly v roce

2008. Na rozdíl od výše uvedeného kraje, na Vysočině nedošlo k okamžitému propadu nominální výše mezd v důsledku ekonomické krize.

Graf 16: Vývoj průměrné mzdy a jejich reálných přírůstků v kraji Vysočina (2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu, 2021

Na druhou stranu jejich nominální výše stagnovala přibližně do roku 2013 a reálné přírůstky byly dokonce negativní, avšak nikoliv v takové výši, jako v Moravskoslezském kraji.

V druhé polovině dekády se mzdy i jejich růst jejich reálné hodnoty analogicky shodoval s růstem v druhém kraji, přičemž zde byl jejich reálný růst nepatrně vyšší, jak lze vypočítat na následujícím grafu 17.

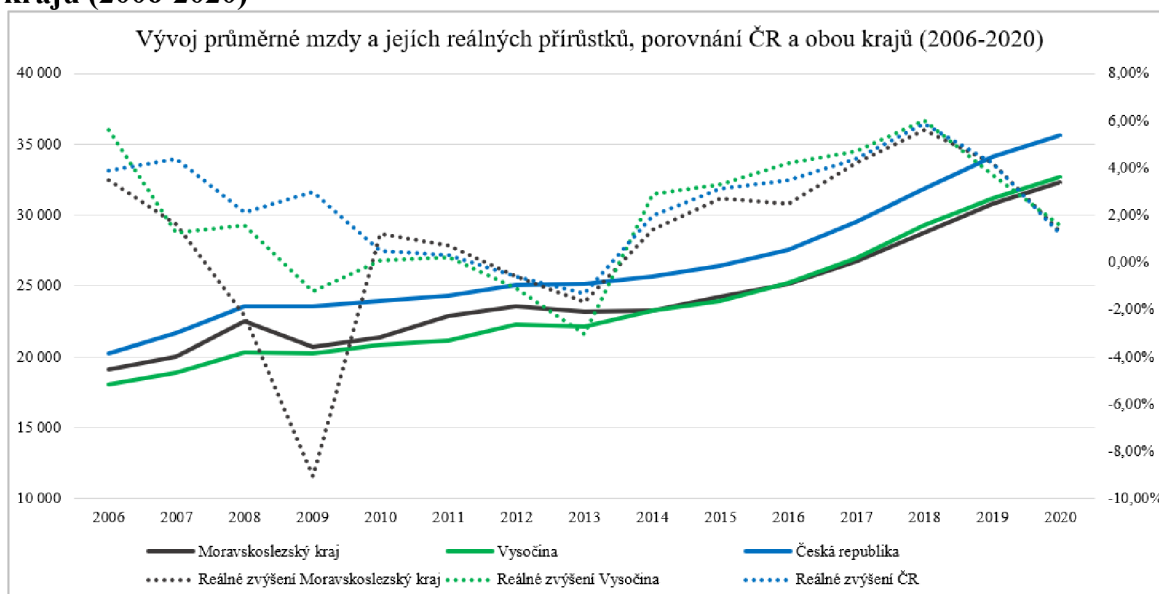
Na konci roku 2020 byla průměrná výše měsíční mzdy na Vysočině 32 710 korun, tedy přibližně o 400 korun vyšší než v Moravskoslezském kraji. Za sledované období tak rostly mzdy rychleji na Vysočině.

- *Porovnání příjmových podmínek s Českou republikou*

Posledním grafem bude graf 17 kombinující hodnoty z předešlých dvou, do kterých ještě bude dosazen vývoj průměru České republiky.

Z grafu názorně plyne, že oba kraje mají podprůměrnou hodnotu mzdy, kdy se navíc rozdíl od průměru neustále zvyšuje. V roce 2006 byla průměrná mzda v České republice 20 211 korun, tedy o 1 066 korun vyšší než v Moravskoslezském kraji a o 2 142 korun vyšší než na Vysočině.

Graf 17: Vývoj průměrné mzdy a jejích reálných přírůstků, porovnání ČR a obou krajů (2006-2020)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Českého statistického úřadu, 2021

Na konci roku 2020 byla průměrná měsíční mzda na území České republiky 35 611 korun, tj. o 3 286 korun více než v Moravskoslezském kraji a o 2 901 korun vyšší než na Vysočině. Toto pouze dokládá pomalé tempo růstu mezd v obou krajích.

V průměru si Česká republika dokázala udržet mírný nárůst mezd a jejích reálných hodnot v krizovém a v post-krizovém období. V období ekonomické expanze rostly mzdy a podobným tempem u všech třech celků, ovšem nejpomaleji tomu bylo v Moravskoslezském kraji. Česká republika a Vysočina se v pomyslném prvenství střídaly.

Z tohoto ekonomického indikátoru tak lze opět odvozovat, že nejhorsími podmínkami ekonomického rozvoje disponuje kraj Moravskoslezský.

4.3.3 Podmínky pro kulturní rozvoj

V teoretickém vymezení je základním předpokladem možnosti kulturního rozvoje existence hmotných či nehmotných památek, tradic, zvyků, obyčejů, a tak podobně. Pro kulturu je stěžejní její propojenost na lidskou aktivitu. Všechny aspekty kultury jsou výhradně dílem a odkazem předchozí lidské aktivity. Lidská aktivita je však taktéž stěžejní pro udržení životaschopnosti kultury, a to jak hmotné, tak i nehmotné. Je nezbytné se o hmotné památky starat, aby se na nich nepodepsal zub času, opravovat, rekonstruovat, asanovat, a tak podobně. Složitějším je však udržitelnost nehmotných památek, jelikož u nich nevidíme, jak se nám mění, či jak nám mizí před očima. Pro udržení nehmotných památek kultury je tak nezbytné předávat je z generace na generaci, z rodiny na rodinu.

Kultura nepochybně hraje důležitou roli v rámci lidského života. Nemalá skupina obyvatel například nemohla čerpat společenských či ekonomických výhod z kultury v době pandemie, během které existovalo mnoho pokusů upozornit na důležitost kultury v našich životech. Z pohledu regionálního rozvoje kultura může významně přispívat ke zviditelní územního celku, ze kterého následně může plynout celá řada výhod.⁶⁸

---

⁶⁸ ASOCIACE PRO ROZVOJ REGIONŮ. *Kultura* [online]. 2021.

5 Výsledky a diskuse

V čtvrté kapitole této bakalářské práce byly srovnány sociálně-ekonomické ukazatele ve dvou krajích, a to v kraji Vysočina a v Moravskoslezském kraji. Kraj Vysočina je charakteristický svou velkou rozlohou, velice nízkou hustotou obyvatel, která se nachází pod celostátním průměrem, ale také roztržitou sídelnou strukturou. Má však bohatý kulturní potenciál a vyznačuje se přírodním bohatstvím. Z ekonomického hlediska je kraj ve mnoha ohledech ovlivněn sousedící brněnskou aglomerací na východu a hlavním městem Prahou na severozápadě. Zdejší podnikatelská aktivita je však nízká, což možná bylo hlavní příčinou, proč počet ekonomických subjektů v regionu jen nepatrně klesl po důsledcích světové ekonomické krize. Průměrný počet zaměstnanců však byl krizí poměrně výrazně zasažen, takže v letech 2009-2010 v kraji Vysočina očekávaně stoupla obecná míra nezaměstnanosti a počet uchazečů o zaměstnání.

Co se týče Moravskoslezského kraje, také patří k regionům s nejmenším počtem sídel. Největší koncentrace lidí je patrná ve městech, což mluví o urbanizovaném charakteru regionu. Ten souvisí mj. s brzkou vysokou mírou industrializace již za doby Rakouska-Uherska, ale také s rozvinutým těžebním průmyslem v regionu. Z kulturního hlediska je Moravskoslezský kraj velice rozmanitý, protože se nachází na hranici tří států a má hodně historických artefaktů. Ekonomika v této oblasti je těsně spojena s průmyslem a tvoří 10procentní podíl na ekonomice celé země. Podobně jak tomu je v případě kraje Vysočina, hospodářská krize neměla výrazný vliv na počet ekonomických subjektů v regionu, i když nepříznivě zapůsobila na počet zaměstnanců a zvýšila míru nezaměstnanosti až na 10,2 % v roce 2010. Pro srovnání v kraji Vysočina tento ukazatel stoupl na 6,9 %.

Při analýze stupně urbanizace se ukázalo, že v České republice je evidováno 608 měst, z nichž však třetina nesplňuje podmínku o počtu obyvatel. Stupeň urbanizace zde nyní dosahuje 74 %, přičemž do roku 2011 počet měšťanských obyvatelů v zemi klesal a pouze v posledních deseti letech se začal pomalu zvyšovat. To ovšem nesouviselo s ekonomickou krizí, ale bylo spojeno hlavně s rekuperující ekonomikou do období expanze, stejně jako s poklesem cen bytů na konci roku 2010. Moravskoslezský kraj je na pozadí země charakterizován jako zjevně urbanizovaný, což však není možné říci o kraji Vysočina, jehož míra urbanizace činí jen 56 % a je hluboko pod průměrem České republiky. Evidentní však je, že v období 2007-2020 míra urbanizace v obou regionech se snížila, jelikož měšťanské

obyvatelstvo se stěhuje z obou krajů. Tento vývoj je doprovázen malými výkyvy, jejichž vliv na konečnou hodnotu je ovšem zanedbatelný.

Pokud jde o vliv hospodářské krize na sociální a ekonomický rozvoj regionů, ten byl zkoumán v rámci detailního porovnání ukazatele míry nezaměstnanosti, demografického vývoje a příjmových podmínek. Tak zvýšení ukazatele nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji bylo odůvodněno procyklickým charakterem průmyslu (například, hutnictví), který je pro tento region velice důležitý. Stabilně nižší úroveň nezaměstnanosti v kraji Vysočina byla příčinou, proč zdejší výkyvy tohoto ukazatele nebyly tak výrazné v porovnání s krajem Moravskoslezským. Podprůměrná míra nezaměstnanosti v kraji souvisí s převažováním zemědělské činnosti v regionu, která je poměrně inertní vůči změnám ekonomického cyklu. To je pak spojeno s tím, že poptávka po potravinách v krizovém období se téměř nemění.

Komparace demografických ukazatelů dovolila zjistit, že se Moravskoslezský kraj v předkrizovém až krizovém období charakterizoval zvýšením počtu obyvatel. Od té doby však daný ukazatel klesá a snížil se cca na 50 tisíc v průběhu posledních 15 let. Největší odliv obyvatel dopadl na post-krizové období v letech 2010-2011. Kraj Vysočina se charakterizuje větším kolísáním ukazatele počtu obyvatel, i když zde, stejně jako v Moravskoslezském kraji, také došlo k největšímu demografickému propadu v letech 2011-2013, tj. také po hospodářské krizi. Odliv obyvatel však nebyl tak významný jako v případě Moravskoslezského kraje.

Moravskoslezský kraj se však charakterizuje nejen dlouhodobě vyšší nezaměstnaností, ale také nižšími mzdami, které se nachází pod úrovní celostátního průměru. Po krizi úroveň mezd v regionu výrazně klesl, a to navíc za negativního vlivu zvýšené míry inflace. Sice k roku 2020 výše průměrné mzdy v kraji vyšplhala o 13 tisíc oproti roku 2006, od roku 2018 ukazatel reálných mezd vykazuje klesající trend. Mzdová situace v kraji Vysočina je podobná. Zdejší příjmové podmínky před krizí byly ještě horší než v Moravskoslezském kraji, reálné přírůstky po krizi byly dokonce negativní a nominální výše mezd taktéž stagnovala.

6 Závěr

Bakalářská práce se zabývala srovnáním sociálních a ekonomických podmínek po světové hospodářské krizi ve dvou českých krajích, které se charakterizují značnými rozdíly v podílu městských obyvatelů. Pro dosažení tohoto cílů v práci byla popsána teoretická východiska na téma krize z roku 2008, jejího průběhu a dopadů. Dále se práce věnovala urbanizaci a regionálnímu rozvoji, možnosti měření úrovně urbanizace a podmínkám, které mohou napomoci jejímu zvýšení.

V praktické části došlo k představení vybraných krajů z kulturního a ekonomického hlediska. Poté proběhla analýza stupně urbanizace vybraných regionů před a po krizi. Paradoxem je, že kraj Vysočina, který je charakterizován vysokou roztržitostí osídlení, menším počtem měst a nižším ekonomickým vývojem než Moravskoslezský kraj, světovou hospodářskou krizi překonal mnohem lépe. Jeho míra nezaměstnanosti v průběhu zvoleného období se zvýšila jen nepatrně, odliv obyvatelů po krizi byl také menší oproti Moravskoslezskému kraji. Naopak poslední z těchto krajů disponoval velmi nízkým sociálním potenciálem z hlediska vývoje počtu obyvatel v období po světové krizi, a to jak ve srovnání s krajem Vysočina, tak i s celorepublikovým ukazatelem. I přes vyšší ukazatel urbanizace, Moravskoslezský kraj se potýká s dlouhodobě nižším ukazatelem průměrné mzdy a vyšší ekologickou zátěží.

Tyto výsledky naznačují, že vyšší úroveň urbanizace Moravskoslezského kraje, která činí více než 74 % a nyní se pohybuje nad ukazatelem celé ČR, neměla příznivý vliv na to, aby se kraj lépe vypořádal s důsledky světové krize. Naopak kraj Vysočina, který je mnohem stabilnější z pohledu úrovně nezaměstnanosti, negativní ekonomické dopady zvládl snadněji. Značně tomu napomohlo také to, že jeho obyvatelé pracují hlavně v primárním sektoru, který byl méně vystaven nepříznivému působení oproti průmyslovému odvětví, jimž je charakteristický Moravskoslezský kraj. To potvrzují i ukazatele odlivu obyvatel. Přestože v letech 2010-2011 obyvatelstvo tohoto kraje jen vzrostlo, až do současné doby počet obyvatel Moravskoslezského kraje klesá.

V souvislosti s těmito výsledky je možné říct, že vliv ekonomické krize nesouvisí se stupněm urbanizace Moravskoslezského kraje a kraje Vysočina. Mnohem větší roli zde hraje oblast, ve které jsou zaměstnání místní obyvatelé a které kraj živí.

7 Seznam použitých zdrojů

- ASOCIACE KRAJŮ ČESKÉ REPUBLIKY. Charakteristika kraje: Kraj Vysočina. *Asociace krajů České republiky* [online]. [cit. 2021-10-25]. Dostupné z WWW: <http://www.asociacekrajů.cz/kraje-cr/kraj-vysocina/charakteristika-kraje-8/>
- ASOCIACE PRO ROZVOJ REGIONŮ. Kultura. *Asociace pro rozvoj regionů o.s.* [online]. [cit. 2021-8-14]. Dostupné z WWW: <http://www.asociacerr.cz/?menu=2&page=5&language=cs>
- BARAN, Dušan. Comparison of economic crises in view of the history and present time. *University of Central Europe* [online]. 2011 [cit. 2021-8-12]. Dostupné na: <http://internet.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/ekovad/16/1822-6515-2011-1075.pdf>. ISSN 1822-6515.
- BERG, Andrew, PATTILLO, Catherine. *The Challenges of Predicting Economic Crises*. International Monetary Fund, 2000. ISBN 9781451985542.
- BLAŽEK, Jiří, UHLÍŘ, David. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Vyd. 2., přeprac. a rozš. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 9788024619743.
- BUSINESS INFO. Charakteristika kraje Vysočina: Ekonomické údaje. *Business Info* [online]. 2017 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z WWW: <https://www.businessinfo.cz/navody/charakteristika-kraje-vysocina/>
- CBS. Degree of urbanisation. *CBS statistics netherlands* [online]. [cit. 2021-8-15]. Dostupné z WWW: <https://www.cbs.nl/en-gb/news/2007/07/young-people-live-in-cities-children-in-rural-areas/degree-of-urbanisation>
- ČESKÁ TELEVIZE. Krize v datech: Kudy vedla cesta k pádu Lehman Brothers a recesi. *Česká televize* [online]. 2018 [cit. 2021-8-13]. Dostupné z WWW: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2586556-krize-v-datech-kudy-vedla-cesta-k-padu-lehman-brothers-a-recesi>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Charakteristika kraje: Kraj Vysočina. *Český statistický úřad* [online]. 2021 [cit. 2021-10-25]. Dostupné z WWW: https://www.czso.cz/csu/xj/charakteristika_kraje

- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Charakteristika Moravskoslezského kraje. *Český statistický úřad* [online]. 2020 [cit. 2021-10-20]. Dostupné z WWW: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_moravskoslezskeho_kraje
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Specifikace regionů: Co je to region. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2021-8-14]. Dostupné z WWW: https://www.czso.cz/csu/czso/specifikace_regionu
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Specifikace regionů: Klasifikace NUTS. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2021-8-14]. Dostupné z WWW: https://www.czso.cz/csu/czso/specifikace_regionu
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Charakteristika Moravskoslezského kraje. *Businessinfo.cz* [online]. 2017 [cit. 2021-10-23]. Dostupné z WWW: <https://www.businessinfo.cz/navody/charakteristika-moravskoslezskeho-kraje/#charmorslez05>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Veřejná databáze: Mzdy a náklady práce. *Český statistický úřad* [online]. 2021 [cit. 2021-11-24]. Dostupné z WWW: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky&katalog=30833&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~301-_null#katalog=30852
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Veřejná databáze: Organizační statistika. *Český statistický úřad* [online]. 2021 [cit. 2021-11-24]. Dostupné z WWW: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky&katalog=30833&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~301-_null#katalog=30831
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Veřejná databáze: Zaměstnanost, nezaměstnanost. *Český statistický úřad* [online]. 2021 [cit. 2021-11-24]. Dostupné z WWW: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky&katalog=30833&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~301-_null#katalog=30853
- E15. Hospodářským krizím se lze vyhnout jen těžce. Zpomalování ekonomiky je přirozené. *E15* [online]. 2019 [cit. 2021-8-12]. Dostupné z WWW: <https://www.e15.cz/co-je-krize#>
- EUROSTAT. Degree of urbanisation classification - 2011 revision. *Eurostat: Statistics explained* [online]. 2011 [cit. 2021-8-15]. Dostupné z WWW: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics->

explained/index.php?title=Degree_of_urbanisation_classification_-_2011_revision#Degree_of_urbanisation_classification

HOLANOVÁ, Tereza. Česko se vrátilo k prosperitě. Jsme na tom nejlépe od roku 2007, spočítal ekonom. *Aktuálně.cz* [online]. 2016 [cit. 2021-8-13]. Dostupné z WWW: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/cesko-se-vratilo-k-prosperite-jsme-na-tom-nejlpe-od-roku-20/r~9ad5a90ccc0811e5a8d7002590604f2e/>

HUDEČKOVÁ, Helena, LOŠŤÁK, Michal, ŠEVČÍKOVÁ, Adéla. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2006. ISBN 978-80-213-1413-9.

KRAJSKÝ ÚŘAD KRAJE VYSOČINA. Profil kraje Vysočina. *Dataplan.info* [online]. Jihlava: Krajský úřad Kraje Vysočina, 2018 [cit. 2021-10-20]. Dostupné z WWW: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/profil_kraje_vysocina_1.pdf

KRAJSKÝ ÚŘAD KRAJE VYSOČINA. STRATEGIE ROZVOJE KRAJE VYSOČINA SWOT analýza Programová část 2015–2020. *M.kr-vysocina.cz* [online]. Jihlava: KRAJSKÝ ÚŘAD KRAJE VYSOČINA, 2015 [cit. 2021-10-20]. Dostupné z WWW: https://m.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4092317

KRAJSKÝ ÚŘAD KRAJE VYSOČINA. STRATEGIE ROZVOJE KRAJE VYSOČINA SWOT analýza Strategická část Implementační část 2021–2027. *Kr-vysocina.cz* [online]. Jihlava: KRAJSKÝ ÚŘAD KRAJE VYSOČINA, 2020 [cit. 2021-10-22]. Dostupné z WWW: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4103185

KURZY.CZ. Nezaměstnanost v ČR, vývoj, rok 2021 - maximum: Míra nezaměstnanosti v %. *Kurzy.cz* [online]. 2021 [cit. 2021-8-13]. Dostupné z WWW: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/nezamestnanost/?imakroGraphFrom=1.1.1990>

MFČR. Možná vás zklamou: krize nám nehrozí. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2008 [cit. 2021-8-13]. Dostupné z WWW: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2008/2008-10-06-vmediich-4818-4818>

- MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. Principy, nástroje a návrh priorit pro dopracování aktualizované Strategie udržitelného rozvoje České republiky. *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. 2007 [cit. 2021-8-15]. Dostupné z WWW: https://www.techportal.cz/download/e-noviny/eneko/priloha_4.pdf
- MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. Strategie regionálního rozvoje České republiky. *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. 2006 [cit. 2021-8-14]. Dostupné z WWW: https://www.mmr.cz › getmedia › SRR_dokument
- MIŠKOVSKÁ, Veronika. Rok 2008 rekordně rozhoupal ceny ropy. Svět ropy: Petrol.cz [online]. *Hospodářské noviny*, 2008 [cit. 2021-8-13]. Dostupné z WWW: <https://web.archive.org/web/20090528084646/http://www.petrol.cz/ropa/clanek.asp?id=11147>
- MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. PAMÁTKOVÁ PÉČE V KRAJI. *Msk.cz* [online]. Moravskoslezský kraj, 2020 [cit. 2021-10-23]. Dostupné z WWW: <https://www.msk.cz/cs/temata/kultura/pamatkova-pece-v-kraji-3103/>
- MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. PÉČE O TRADIČNÍ LIDOVOU KULTURA V KRAJI. *Msk.cz* [online]. Moravskoslezský kraj, 2020 [cit. 2021-10-23]. Dostupné z WWW: <https://www.msk.cz/cs/temata/kultura/pece-o-tradicni-lidovou-kultura-v-kraji-1202/>
- NATIONAL GEOGRAPHIC. Urbanization. *Nationalgeographic.org* [online]. [cit. 2021-8-14]. Dostupné z WWW: <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/urbanization/>
- NOVINKY.CZ. Český průmysl se kvůli krizi sesul téměř na dno. *Novinky.cz* [online]. 2009 [cit. 2021-8-13]. Dostupné z WWW: <https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/cesky-prumysl-se-kvuli-krizi-sesul-temer-na-dno-40216716>
- POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. Předpis 17/1992 Sb. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 1992 [cit. 2021-8-14]. Dostupné z WWW: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=17&r=1992>

- RESTART. MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ – PRŮMYSLOVÁ BAŠTA. *RESTART* [online]. Ostrava, 2018 [cit. 2021-10-23]. Dostupné z WWW: <https://restartregionu.cz/regiony/morava/moravskoslezsky-kraj/>
- RIBSTEIN, Larry. Bubble Laws. *Houston Law Review* [online]. 2003, (vol. 40), 80-85 [cit. 2021-8-12]. Dostupné z WWW: <https://houstonlawreview.org/article/4884-bubble-laws>
- RYNDA, Ivan, DLOUHÁ, Jana, ed. Trvale udržitelný rozvoj a vzdělávání: Hledání odpovědi na výzvy současného světa. *Univerzita Karlova: Centrum pro otázky životního prostředí* [online]. 2000 [cit. 2021-8-15]. Dostupné z WWW: <https://www.czp.cuni.cz/czp/index.php/cz/konference/85-2000--hledani-odpovedi-na-vyzvy-soucasneho-sveta/212-trvale-udrzitelny-rozvoj-a-vzdelavani>
- ŘIHÁK, Hynek, MURRAY, Rothbard. *Ekonomické krize: jejich příčiny a léčba*. KKnihy.cz, 2021. ISBN 9788075702203.
- STATISTA. Czech Republic: Urbanization from 2009 to 2019. *Statista.com* [online]. 2020 [cit. 2021-8-15]. Dostupné z WWW: <https://www.statista.com/statistics/455811/urbanization-in-czech-republic/>
- SZABO, P. Kulturní zařízení v Moravskoslezském kraji v roce 2019. *Czso.cz* [online]. Ostrava, 2020 [cit. 2021-10-23]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/xt/kulturni-zarizeni-v-moravskoslezskem-kraji-v-roce-2019>
- SZMIGIERA, M. Degree of urbanization (percentage of urban population in total population) by continent in 2020. *Statista* [online]. 2021 [cit. 2021-10-28]. Dostupné z WWW: <https://www.statista.com/statistics/270860/urbanization-by-continent/>
- TEXTOR, C. Degree of urbanization in China from 1980 to 2020. *Statista* [online]. 2021 [cit. 2021-10-28]. Dostupné z WWW: <https://www.statista.com/statistics/270162/urbanization-in-china/>
- THE PLAIN BAGEL. The 2008 Financial crisis – 5 Minute history lesson [online]. 2019 [cit. 2021-8-12]. Dostupné z WWW: <https://www.youtube.com/watch?v=eD9ry2Lgglw>

- THE WORLD BANK. GDP (current US\$) - Euro Area. *The World Bank* [online]. 2021 [cit. 2021-8-13]. Dostupné z WWW: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=XC>
- THE WORLD BANK. GDP (current US\$) - United States. *The World Bank* [online]. 2021 [cit. 2021-8-13]. Dostupné z WWW: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=US>
- THE WORLD BANK. Urban population (% of total population) - Czech Republic. *The World Bank* [online]. 2021 [cit. 2021-10-28]. Dostupné z WWW: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS?end=2020&locations=CZ&start=1960>
- TISKOVÁ ODDĚLENÍ MPSV A ÚP ČR. Tisková zpráva: Nezaměstnanost v srpnu klesla na 3,6 %. Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) [online]. Praha, 2021 [cit. 2021-10-29]. Dostupné z WWW: https://www.mpsv.cz/documents/20142/2061970/TZ_06092021_Nezam%C4%9Bstnanost.pdf
- VLÁDA ČR. Projev premiéra Mirka Topolánka: „Informace předsedy vlády o dopadech světové finanční krize na Českou republiku“ 2. 12. 2008. *Vláda České republiky* [online]. 2008 [cit. 2021-8-13]. Dostupné z WWW: <https://www.vlada.cz/cz/za-premierem-a-vladou/projev-premiera-mirka-topolanka:--8222%3Binformace-predsedy-vlady-o-dopadech-svetove-financni-krize-na-ceskou-republiku-8220%3B-2--12--2008-46266/>
- WORLDOMETERS. World Demographics: World Urban Population. *Worldometers* [online]. 2021 [cit. 2021-8-15]. Dostupné z WWW: <https://www.worldometers.info/demographics/world-demographics/>